

Bakalářská práce

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

SPECIFIKA TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU
U DĚTÍ S ASPERGEROVÝM
SYNDROMEM

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Petra Samcová, Ph.D.

Autor práce: Kristýna Marešová

Studijní obor: Pedagogika volného času, prezenční

Ročník: třetí

2020

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č.111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

29. 04. 2020

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce Ing. Mgr. Petře Samcové, Ph.D., za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Autismus	11
1.1 Triáda problémových oblastí	12
1.1.1 Sociální komunikace	13
1.1.2 Sociální interakce	15
1.1.3 Mentální představy a představivosti	16
2 Poruchy autistického spektra	16
2.1 Dětský autismus	17
2.2 Atypický autismus	17
2.3 Rettův syndrom	18
2.4 Dětská dezintegrační porucha	18
3 Aspergerův syndrom	19
3.1 Diagnostika	20
3.1.1 Screening	20
3.1.2 Manuál MKN-10	21
3.1.3 Manuál DSM-IV	23
3.2 Obtíže vyskytující se u dětí s Aspergerovým syndromem	23
3.2.1 Navazování sociálních vztahů	24
3.2.2 Deprese	25
3.2.3 Zvýšená citlivost smyslů	25
3.2.4 Komunikace a řeč	26
3.2.5 Zájmy a rituály	26
3.2.6 Motorika a koordinace	27
3.3 Rozlišení Aspergerova syndromu	27
4 Volný čas	28
4.1 Hra	29

4.2	Školní družiny	31
4.3	Inkluzivní vzdělávání.....	31
4.3.1	Podpůrná opatření	32
4.3.1.1	Individuální vzdělávací plán.....	32
4.3.1.2	Asistent pedagoga.....	32
5	Shrnutí teoretické části a východiska pro výzkumné šetření	33
PRAKTICKÁ ČÁST		35
6	Vlastní výzkum	35
6.1	Cíle výzkumu	35
6.2	Tazatelské schéma	35
6.3	Výzkumný soubor.....	36
6.4	Metoda sběru dat.....	38
6.5	Harmonogram výzkumu	38
6.6	Zpracování dat	39
6.7	Analýza dat	39
6.8	Zjištění z jednotlivých rozhovorů	40
6.8.1	Respondent č. 1	40
6.8.2	Respondent č. 2.....	41
6.8.3	Respondent č. 3.....	42
6.8.4	Respondent č. 4.....	43
6.8.5	Respondent č. 5.....	45
6.8.6	Respondent č. 6.....	47
6.9	Výsledky výzkumu	48
6.9.1	Sociální interakce.....	48
6.9.2	Zájmy	49
6.9.3	Motorika a koordinace	50
6.9.4	Školní družina a asistent pedagoga.....	51
7	Shrnutí.....	53
Závěr		57

Seznam použitých zdrojů	58
Seznam použitých zkratek	62
Seznam příloh.....	63
Přílohy.....	64
ABSTRAKT	94
ABSTRACT.....	95

Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat tématem Aspergerův syndrom, který se řadí mezi poruchy autistického spektra a vyznačuje se podobnými projevy, jež jsou charakteristické pro samotný autismus. Přesto je Aspergerův syndrom na základě symptomů považován za mírnější formu autismu. Velmi často se také nazývá vysoce funkční autismus. Jedinci s Aspergerovým syndromem, autismem či s jinou poruchou autistického spektra nejsou schopni navazovat vzájemné vztahy se svými vrstevníky nebo s dospělými, nechápou emoce ostatních a různé podněty v nich vyvolávají určité nepříjemné reakce, ale je u nich zachován někdy až nadprůměrný intelekt. Ve většině případů jsou tedy jedinci s Aspergerovým syndromem schopni začlenit se do běžné školní docházky a v budoucnu se uplatnit v zaměstnání.

Přesto nemůžeme opomenout obtíže, které se v souvislosti s tímto syndromem vyskytují. Především při nástupu do mateřské či základní školy se projevují obtíže spojené s motorickou neobratností, nedostatkem představivosti, neschopnost dlouhodobě udržet svou pozornost, což je ovšem zajímavé, protože pokud se bude jednat o činnost, která v jedinci s Aspergerovým syndromem vzbuzuje hluboký zájem, není pro něj obtížné udržet svou pozornost u dané činnosti i několik hodin. Zároveň se projevují obtíže v narušené oblasti sociální interakce, kdy tito jedinci nejsou schopni začlenit se do různých kolektivních her a navazovat sociální vztahy. To ovšem neznamená, že nemají potřebu s někým komunikovat, přátelit se. Naopak stejně jako ostatní i oni vyhledávají sociální kontakt. Náš svět je ale pro ně příliš chaotický, nerozumí vztahům mezi lidmi a informace, které od okolí přijímají, velmi těžko vyhodnocují.

Proto je velmi důležité ve volném čase zapojovat jedince s Aspergerovým syndromem do skupiny, aplikovat hry zaměřené na sdílenou pozornost a emoce, neboť skrze hry můžeme zmírnit obtíže v oblasti sociální interakce, komunikace a představivosti. Volný čas a hra jsou velmi důležitou součástí života každého jedince. Prostřednictvím hry a zájmové činnosti ve volném čase dochází k osobnostnímu rozvoji, obnově sil, učení vzájemné interakci, komunikaci, především však možnosti uspokojit své potřeby, prohlubovat své zájmy, rozvíjet své specifické schopnosti a osvojit si vědomosti a dovednosti, které jsou důležité pro život mezi lidmi.

Téma Aspergerův syndrom, autismus a jednotlivé poruchy autistického spektra považuji za velmi zajímavé a jako důležité vnímám, aby se tato samotná problematika dostala do povědomí více lidem. Sama se o dané téma zajímám a ráda vyhledávám možnosti, jak se v dané oblasti mohu vzdělávat, získávat více informací a zkušeností.

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila především na Aspergerův syndrom, neboť na rozdíl od jiných poruch autistického spektra je na základě projevů odlišný tím, že jedinci bývají inteligentní a někdy až abnormálně nadaní. Přesto ale vykazují určité odlišnosti, které jim působí těžkosti v jejich každodenním životě. Skrze volný čas, který považuji za důležitý, ale můžeme jedincům s Aspergerovým syndromem nejen zlepšit kvalitu života, ale také minimalizovat některé projevy, které jsou pro Aspergerův syndrom charakteristické. Téma mé bakalářské práce tedy zní: Specifika trávení volného času u dětí s Aspergerovým syndromem.

Hlavním cílem mé bakalářské práce, který vyplývá již ze samotného tématu, je zjistit specifika trávení volného času u dětí s Aspergerovým syndromem prostřednictvím rozhovorů, které budou zahrnuty do praktické části. Rozhovory budou realizovány s jedním z rodičů dítěte s Aspergerovým syndromem, neboť rodiče své dítě nejlépe znají a do jisté míry i rozhodují o tom, jak jejich dítě tráví svůj volný čas. Zaměřila jsem se především na skupinu dětí s Aspergerovým syndromem ve věku od 6 do 12 let. Danou skupinu jsem zvolila z toho důvodu, že v mladším školním věku se rozvíjejí širší sociální vztahy a přátelství s vrstevníky. Právě v této oblasti se na základě symptomů, které jsou pro jedince s Aspergerovým syndromem charakteristické, vyskytují obtíže.

Během rozhovorů chci nejen zjistit, jak děti s Aspergerovým syndromem tráví svůj volný čas, ale také zda se v jejich volném čase objevují určité těžkosti, které jsou s Aspergerovým syndromem spjaté, a jak se samotní rodiče dítěte vzhledem k jeho diagnóze snaží společný volný čas naplňovat. Cílem této práce je také přiblížit samotnou problematiku autismu a jednotlivé poruchy autistického spektra, kam se Aspergerův syndrom řadí.

Teoretickou část jsem rozdělila do pěti kapitol. V první a druhé kapitole se budu zabývat samotným autismem a poruchami autistického spektra. Ve třetí kapitole se přímo zaměřím na charakteristiku Aspergerova syndromu a diagnostiku, která je pro stanovení této diagnózy důležitá. Zároveň se budu zabývat obtížemi, s kterými se mohou děti s tímto syndromem potýkat. Následně uvedu rozlišení Aspergerova

syndromu dle Kateřiny Thorové. Čtvrtá kapitola teoretické části bude zaměřená na volný čas, inkluzivní vzdělávání a asistenty pedagoga, neboť většina respondentů v rozhovorech uvedla, že jejich děti s Aspergerovým syndromem v rámci inkluzivního vzdělávání mají k dispozici asistenta pedagoga. V poslední kapitole uvádím shrnutí teoretické části a východiska pro výzkumné šetření.

Na teoretickou část bude navazovat praktická část, kde budou uvedeny jednotlivé rozhovory s respondenty, kteří mají dítě s Aspergerovým syndromem. Skrze praktickou část se budu snažit zjistit specifika trávení volného času u dětí s Aspergerovým syndromem a další uvedené cíle bakalářské práce.

Z velkého, ale rozmanitého množství literatury týkajícího se uvedené problematiky jsem využila převážně následující: *Poruchy autistického spektra: Rozšířené a přepracované vydání* (K. Thorová), *Poruchy autistického spektra: včasná diagnóza branou k účinné pomoci: informační příručka* (K. Thorová).

TEORETICKÁ ČÁST

1 Autismus

Poprvé použil termín autismus v roce 1911 švýcarský psychiatr Eugen Bleuler k označení jednoho ze symptomů, který zpozoroval u pacientů se schizofrenií. Bleuler použil výraz autismus spíše pro popis snění, které je obráceno do vlastního nitra.¹

Naproti tomu v roce 1943 rakousko-americký psychiatr Leo Kanner, který se inspiroval řeckým původem termínu autismus, odvozeným z řeckého slova „autos“ a překládaným jako „sám či samo“, a použil toto pojmenování k vyjádření svých domněnek. Domníval se, že děti s autismem se cítí samy, izolované od ostatních, neschopné lásky a přátelství. Pojmenování autismus Kanner použil pro projevy neobvyklého chování, kterého si všiml u jedenácti dětí s mentální retardací, které sledoval po dobu několika let.²

Dva zcela odlišné významy odborného termínu ale způsobily, že byla stanovována špatná diagnóza. Místo dětského autismu, který dopodrobna popsal Leo Kanner, se ještě donedávna diagnostikovala schizofrenie.³

Význam termínu autismus je velice důležitý pro stanovení správné diagnózy. Především je důležité, že autismus, jako tomu bylo v minulosti, není již zařazován do skupiny mentálních onemocnění či psychóz. Většina odborníků zabývajících se autismem došla k přesvědčení, že studovat vztah mezi autismem a duševními poruchami nemá příliš velký význam. Proto se začali zajímat o vztah mezi autismem a vývojovými poruchami, jež jsou na rozdíl od duševního onemocnění trvalé stejně jako autismus.⁴

Autismus tedy řadíme mezi pervazivní vývojové poruchy. Jedná se o vrozenou neurovývojovou poruchu mozku. Dochází k patologickým změnám ve struktuře mozku, které lze zaznamenat i ve funkcích mozkových systémů. Změny byly zachyceny již v prenatálním, perinatálním a v postnatálním období. Další změny ve vývoji mozku můžeme zachytit nadále v průběhu dětství. Doposud ale nejsou poznatky na takové úrovni, abychom zcela jasně mohli vysvětlit přesný mechanismus příčin vzniku

¹THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: Rozšířené a přepracované vydání*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9.

²STRUNECKÁ, A. *Přemůžeme autismus?* Petrovice: ProfiSales, 2016. ISBN 978-80-87494-23-3.

³THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: Rozšířené a přepracované vydání*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9.

⁴PEETERS, T. *Autismus: od teorie k výchovně-vzdělávací intervenci*. Praha: Scientia, 1998. ISBN 80-7183-114-X.

autismu. Není zcela jasné, zda autismus vzniká mutací konkrétních genů, nebo jejich kombinací a jakou roli zde hrají faktory prostředí a imunitní systém člověka.⁵

U každého jedince jsou ale projevy autismu odlišné. Některé mohou být závažné, můžeme je zpozorovat již v časném batolecím a velmi výjimečně v kojeneckém období. Někdy naopak mohou být projevy autismu mírnější, které lze zaznamenat až v pozdějším věku dítěte.⁶

Projevy v chování jsou u dětí s autismem opravdu velmi různorodé. Mění se nejen v průběhu vývoje dítěte, ale také záleží na celkovém stupni mentálního handicapu. Autismus se velmi často může pojít s úzkostnou poruchou, bipolární poruchou, schizofrenií či s obsedantně kompulzivní poruchou. Mohou se také objevit specifické vývojové poruchy učení, epilepsie, mentální retardace, deprese a hyperlexie.⁷

1.1 Triáda problémových oblastí

*„Autismus tedy považujeme za vývojovou poruchu, která se projevuje zpomalením a narušením rozvoje sociálních interakcí, problémy s komunikací a zvláštnostmi v chování.“*⁸Jedinci s autismem mají tedy především narušenou oblast sociální komunikace, sociální interakce a také oblast mentální představy a představivosti. Deficit v těchto oblastech ovlivňuje nejen jejich chování, ale i komunikaci s ostatními. Důsledkem je, že jedinec nedokáže správně vyhodnotit informace, které k němu přicházejí. Není schopen porozumět tomu, co vidí, slyší a prožívá.⁹

Tyto tři oblasti nazývané triádou problémových oblastí sepsala britská lékařka Lorna Wingová, která je mimo jiné autorkou řady odborných publikací a příruček pro rodiče dětí s poruchou autistického spektra.¹⁰

⁵THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: Rozšířené a přepracované vydání*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9.

⁶ŠPORCLOVÁ, V. *Autismus od A do Z*. Praha: Pasparta, 2018. ISBN 978-80-88163-98-5.

⁷THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: včasná diagnóza branou k účinné pomoci: informační příručka*. 2. vyd. Praha: APLA, 2008. ISBN 978-80-254-6339-0.

⁸STRUNECKÁ, A. *Přemůžeme autismus?* Petrovice: ProfiSales, 2016, s. 15.

⁹THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: Rozšířené a přepracované vydání*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9.

¹⁰JELÍNKOVÁ, M. *Autismus VIII: pedagogicko-psychologické hodnocení a výchovně vzdělávací strategie u žáků s autismem*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2004. ISBN 80-86856-00-3.

1.1.1 Sociální komunikace

Jednou z triád problémových oblastí, která je u jedinců s autismem nejvíce narušena, je oblast sociální komunikace. Počet jedinců s autismem, kteří jsou v podstatě němí, se pohybuje zhruba od 26% do 61%. Ačkoli u některých jedinců dojde k vývoji řeči, jejich jazyk není schopný smysluplné společenské komunikace. Tento komunikační deficit v nich vyvolává pocit stresu, protože nejsou schopni vyjádřit a dát jasně najevo své potřeby.¹¹

U každého jedince jsou ovšem deficity v komunikaci jiné. Odlišují se dle pestrosti projevů a celkové míry handicapu v oblasti komunikace. I když je řeč u jedinců s poruchou autistického spektra nejvíce narušena, může dojít k normálnímu vývoji jazyka. Nicméně se vždy v řečovém vývoji objevují určité abnormality. Příkladem je Aspergerův syndrom, u kterého je řeč nejméně narušena. Jedinci s tímto syndromem mají často bohatou slovní zásobu a dosahují průměrných až nadprůměrných výsledků v testech verbálního myšlení. Přesto mají obtíže především v sociálním a praktickém užíváním komunikace.¹²

Narušený vývoj v oblasti komunikace u jedinců s PAS můžeme zaznamenat již v průběhu vývoje, který se projevuje na úrovni expresivní (*vyjadřování*) a receptivní (*porozumění*) čili neverbální a verbální.¹³

Do 12. měsíců lze zaznamenat obtíže v oblasti mimiky, kdy dítě není schopno vyjádřit své základní potřeby prostřednictvím výrazu v obličeji. Dítě může umět pouze určité výrazy, které mohou vyjadřovat jeho emoční prožitek, např. hněv, lítost a radost. Nebo se naopak u jedinců s PAS může vyskytovat až přehnaná mimika, kdy se dítě křečovitě usmívá a poulí očima.¹⁴

V šesti měsících dítě není schopno reagovat sociálním úsměvem. Do 12. měsíce se objevují problémy s gestikulací, dítě nežvatlá, negestikuluje. Nedokáže vyjádřit pohybem hlavy souhlas, či nesouhlas a do 16. měsíce neukazuje. Dítě neumí ukázat na daný předmět, který chce.¹⁵

¹¹SCHOPLER, E.; MESIBOV, G. B. *Autistické chování*. Praha: Portál, 1997. ISBN: 80-7178-133-9

¹²THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra. Rozšířené a přepracované vydání*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9.

¹³Tamtéž.

¹⁴Tamtéž.

¹⁵MAREŠOVÁ, P. *Rozvoj komunikace u dítěte s poruchami autistického spektra*. Jak rozvíjet komunikaci u dítěte s PAS. APLA Jižní Čechy, z.ú. 7. 6. 2019.

Další obtíže, které můžeme zařadit do oblasti neverbální komunikace, souvisí se sdílenou pozorností, nepřiměřeným postojem těla nebo problémovým chováním, které využívají děti s PAS jako formu komunikace. Dítě se snaží vyžádat si prostřednictvím destruktivního chování či agresivitou základní potřeby a pozornost.¹⁶ Dítě dále není schopno dívat se z očí do očí, nebo má naopak až příliš ulpívavý pohled neboli „*pohled skrz*“. Děti s PAS nejsou schopny pohledem komunikovat, nedokážou sledovat směr pohledu jiné osoby.¹⁷

V oblasti verbální komunikace můžeme zaznamenat koprolálii, kdy má dítě nutkání používat vulgární výrazy. Tímto způsobem se dítě snaží získat pozornost, zapojit se do dialogu nebo vyjádřit své emoce, nejčastěji úzkost. Dále můžeme v řeči zachytit neologismy, vytváření si vlastních slov, nová či zkomolená slova, echolálii bezprostřední s komunikačním významem, nebo bez komunikačního významu, kdy dítě opakuje slova, věty a výrazy s tendencí vytvořit si kontakt s ostatními. Dítě mívá také obtíže s vedením rozhovoru. Děti s PAS se obávají, že jim bude položena otázka, na kterou nebudou znát odpověď.¹⁸ Velmi často také hovoří o sobě ve 2. nebo ve 3. osobě, mluví velmi potichu, nebo naopak hlasitě.¹⁹

Obtížemi, které se v oblasti sociální komunikace u dětí s poruchou autistického spektra vyskytují, je několik. Přesto můžeme různými způsoby jednotlivé problémy, které se u dětí s PAS v komunikaci objevují, zmírňovat. Především je důležité, abychom je sociální komunikaci učili, aktivně je v komunikaci podporovali, motivovali a vytvořili jim prostředí, ve kterém se budou cítit bezpečně a spokojeně, neboť v takovém prostředí se bude dítěti lépe komunikovat.²⁰

¹⁶ŠPORCLOVÁ, V. *Autismus od A do Z*. Praha: Pasparta, 2018. ISBN 978-80-88163-98-5.

¹⁷THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra. Rozšířené a přepracované vydání*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9.

¹⁸Tamtéž.

¹⁹MAREŠOVÁ, P. *Rozvoj komunikace u dítěte s poruchami autistického spektra*. Jak rozvíjet komunikaci u dítěte s PAS. APLA Jižní Čechy, z.ú. 7. 6. 2019.

²⁰ŠPORCLOVÁ, V. *Autismus od A do Z*. Praha: Pasparta, 2018. ISBN 978-80-88163-98-5.

K učení sociální komunikaci můžeme využívat různé techniky a pomůcky. Mezi ně můžeme zařadit komunikační systém VOKS od Margity Knapcové. Teoreticky vychází z principu metody či systému PECS. Komunikační systém VOKS je určen především klientům s PAS, jehož cílem je, aby si klienti osvojili funkční komunikační dovednosti a pochopili sílu a význam samotné komunikace.²¹

Další výchovně vzdělávací metodou, kterou můžeme použít k zlepšení komunikace, je strukturované učení vycházející z filozofického základu programu TEACCH. Strukturované učení se snaží klást důraz na využití individuálních schopností, nácviku samostatnosti, sebeobsluhy, sociálních dovedností a pracovního chování. Využívá alternativní komunikaci a snaží se upozornit na nutnou komunikaci s rodinou dítěte. Metodika je přizpůsobena specifikům poruchy, které se u dítěte vyskytují.²²

1.1.2 Sociální interakce

Neschopnost navázat kontakt se svými vrstevníky na odpovídající vývojové úrovni je dalším charakteristickým znakem u dětí s poruchou autistického spektra. Děti s PAS nejsou schopny sdílet své zájmy, dovednosti a radosti s druhými. Nemají dostatečné sociální či emocionální vnímání druhých a nejsou schopny rozvíjet vztahy se svými vrstevníky. Mezi další obtíže, které lze zařadit do oblasti sociální interakce, je neschopnost dětí s PAS navázat oční kontakt, používat gesta a tělesné postoje k regulaci sociální interakce.²³

U dětí s poruchou autistického spektra se můžeme setkat s různými typy sociálního chování. Mezi celou škálu sociálního chování můžeme zařadit dva extrémní póly:

- **Pól osamělý:** kdy se dítě pokaždé při snaze o sociální kontakt zapře, zaleze pod stůl, protestuje, hučí a zakrývá si oči;
- **Pól extrémní:** kdy se dítě naopak snaží navazovat sociální kontakt s každým.²⁴

²¹KNAPCOVÁ, M. *Komunikační systém VOKS*. 4. rozšíř. a přepr. vyd. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2018. ISBN 978-80-7481-215-6.

²²VILÁŠKOVÁ, D. *Strukturované učení pro žáky s autismem: s přihlédnutím k postižení zraku a mentální retardaci*. Praha: Septima, 2006. ISBN 80-7216-233-0.

²³GILLBERG, Ch.; PEETERS, T. *Autismus - zdravotní a výchovné aspekty: výchova a vzdělávání dětí s autismem*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-201-7.

²⁴BAZALOVÁ, B. *Poruchy autistického spektra v kontextu české psychopedie*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5930-6.

1.1.3 Mentální představy a představivosti

Skrze hru můžeme také posílit představivost dítěte. Během jeho vývoje si můžeme všimnout, že v různých situacích klade otázky cílené na zkoumání, týkající se principu akce a reakce. Kladením otázek si děti procvičují představivost, učí se přemýšlet o následcích, které mohou ze situací nastat, nebo o tom, co si ostatní lidé myslí. Danou oblast mají ale děti s PAS narušenou.²⁵

Nejsou schopny předem předvídat, jak lidé mohou v určitých situacích reagovat nebo co může po dané situaci následovat.²⁶ Nedokážou jednotlivé věci seskupit do celku, nevidí mezi nimi žádné souvislosti. Děti s poruchou autistického spektra zároveň neumí rozlišit podněty nacházející se v pozadí od podnětů, které jsou v popředí. Vnímají vše, aniž by to určitým způsobem filtrovaly.²⁷

2 Poruchy autistického spektra

PAS neboli poruchy autistického spektra v současné době řadíme podle MKN-10 WHO mezi pervazivní, vše či hluboko prostupující vývojové poruchy. Děti s poruchou autistického spektra mají narušenou především funkci mozku.²⁸ PAS jsou často ztotožňovány s mentální retardací, což není zcela správně. Například u Aspergerova syndromu, který se řadí mezi poruchy autistického spektra, je inteligence normální, nebo až nadprůměrná.²⁹

Diagnózu PAS je možné stanovit po 2. roce věku dítěte. Nejpozději však do věku šesti let. Projevy charakteristické pro poruchy autistického spektra ale můžeme rozpoznat do osmnácti měsíců věku dítěte. Určité varovné znaky ale mohou rodiče zaznamenat již kolem jednoho roku života. PAS jsou diagnostikovány dle diagnostických kritérií MKN-10 WHO a v USA dle DSM IV.³⁰

²⁵URBANOVSKÁ, E. *Jak pracovat se žákem s poruchami autistického spektra*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2678-5.

²⁶Tamtéž.

²⁷BOGDASHINA, O. *Specifika smyslového vnímání u autismu a Aspergerova syndromu*. Přeložila: ČÍŽKOVÁ, H. Praha: Pasparta, 2017. ISBN 978-80-88163-06-0.

²⁸STRUNECKÁ, A.; URBÁNKOVÁ, B.; CECAVOVÁ, L.; ŠÁRKOVÁ, A. *Přemůžeme autismus?: průvodce pro rodiče, použitelný i pro pediatry, psychiatry a všechny obětavé bytosti, které se snaží pomáhat dětem s autizmem*. Blansko: ALMI, 2009. ISBN 978-80-904344-0-0.

²⁹LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7.

³⁰STRUNECKÁ, A.; URBÁNKOVÁ, B.; CECAVOVÁ, L.; ŠÁRKOVÁ, A. *Přemůžeme autismus?: průvodce pro rodiče, použitelný i pro pediatry, psychiatry a všechny obětavé bytosti, které se snaží pomáhat dětem s autizmem*. Blansko: ALMI, 2009. ISBN 978-80-904344-0-0.

2.1 Dětský autismus

Podle MKN-10 řadíme dětský autismus do skupiny poruch autistického spektra. Jedná se o nejlépe prostudovanou a nejznámější poruchu dětského vývoje. Jednotlivé projevy, které jsou charakteristické pro dětský autismus, podrobně popsal Leo Kanner. Proto byl dětský autismus dříve označován za Kannerův syndrom.³¹

U dětí s dětským autismem můžeme zaznamenat opožděný vývoj řeči, echolálii nebo brzký regres ve vývoji dítěte, které ztrácí již nabyté schopnosti a dovednosti. Postupně se u dítěte objevují rysy autistického chování.³²

„Podle Lorny Wingové (1993) je pro dětský autismus charakteristické postižení ve třech okruzích:

- 1. kvalitativní narušení reciproční sociální interakce,*
- 2. kvalitativní narušení komunikační schopnosti,*
- 3. omezené, represivní a stereotypní vzorce chování.“³³*

2.2 Atypický autismus

Mezi PAS můžeme dále zařadit atypický autismus. Pod tento pojem lze zahrnout poruchy s autistickými rysy, jiné poruchy příbuzné s autismem a nespecifikované pervazivní vývojové poruchy, které dle DSM-IV a MKN-10 nesplňují dostatek kritérií pro diagnostikování jedné z PAS. Z hlediska symptomů je atypický autismus považován za nejheterogennější poruchu ze všech poruch autistického spektra.³⁴

³¹VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozšíř. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

³²HRDLIČKA, M.; KOMÁREK V. *Dětský autismus: přehled současných poznatků*. Praha: Portál, 2004. ISBN 978-80-7178-813-3.

³³LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál, 2010, s. 268.

³⁴FISCHER, S. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální: učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-792-7.

2.3 Rettův syndrom

Další poruchou autistického spektra je Rettův syndrom, který poprvé popsal rakouský dětský neurolog Andreas Rett.³⁵

Rettův syndrom je charakteristický především tím, že postihuje pouze dívky. Mutace genu MECP2, který je dle výzkumů odpovědný za 77 – 80% případů vzniku Rettova syndromu, je u chlapců natolik závažný, že způsobuje těžkou encefalopatii, kterou plod nebo novorozenec nepřežije. Navzdory tomu bylo již několik ojedinělých případů, kdy se narodili chlapci s Rettovým syndromem, ovšem s vážnější manifestací symptomů a s těžkým kognitivním deficitem.³⁶

Do 12. měsíce se může zdát, že se dítě zcela normálně vyvíjí. Mezi 3. – 5. měsícem se ovšem začíná zpomalovat růst hlavičky. Mezi 6. – 18. měsícem si rodiče začínají všimnout prvních symptomů. Motorický vývoj dítěte se zpomaluje. U některých dívek se začíná objevovat opožděný řečový vývoj, třes, stereotypní pohyby rukou nebo vystrkování jazyka. Období vývojové regrese nastává mezi 1. až 4. rokem života. Dítě postupně začne ztrácet již naučené dovednosti. V průběhu vývoje se ale symptomy stabilizují a v období dospívání a dospělosti se zlepšuje oční kontakt, sociální porozumění a stereotypní pohyby rukou bývají také méně intenzivní. U jedinců s Rettovým syndromem obvykle také dochází k vývoji skoliózy a k epileptickým záchvatům.³⁷

2.4 Dětská dezintegrační porucha

Náhlý regres již nabytých schopností nastává také u dětské dezintegrační poruchy. Porucha nastává zhruba mezi druhým a desátým rokem věku dítěte. Nejčastěji se však objevuje mezi třetím a čtvrtým rokem života. Do dvou let dítěte se však udává období normálního vývoje. Nástup poruchy může být buď náhlý, nebo může trvat několik měsíců. Po určitém období může u dítěte s dětskou dezintegrační poruchou nastat určité zlepšování v komunikačních či sociálních dovednostech.³⁸

³⁵THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, dezintegrační porucha*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7.

³⁶Tamtéž.

³⁷Tamtéž.

³⁸Tamtéž., s. 193-194.

Jednotlivé poruchy autistického spektra se dále rozlišují podle úrovně adaptability na:

- autismus nízko funkční,
- autismus středně funkční,
- autismus vysoko funkční.³⁹

3 Aspergerův syndrom

Mezi autismus vysoko funkční většina odborníků zařazuje na základě symptomů Aspergerův syndrom. Jedná se o poruchu autistického spektra, která je označována podle vídeňského pediatra Hanse Aspergera. Hans Asperger v roce 1944 publikoval práci, v níž popisoval syndrom, který (dnes označován jako Aspergerův syndrom) považoval za poruchu osobnosti.⁴⁰ „*Ve čtyřech kazuistikách uvedl následující symptomy: těžkou poruchu sociální interakce, stereotypní zájmy, motorickou neobratnost, avšak dobře rozvinutou řeč a normální či vysokou inteligenci.*“⁴¹ Na základě těchto projevů, které jsou pro Aspergerův syndrom charakteristické, je AS považován za mírnější formu autismu. Většinou jsou děti s AS schopny zařadit se do běžné školní docházky. Je však důležité nepoužívat k výchově běžné metody nebo prostředky, ale poskytnout jim speciální péči. Vhodným přístupem můžeme dětem s AS pomoci zmírnit různé nežádoucí projevy.⁴²

Péče, která je rodinám potýkajícím se s problematikou Aspergerova syndromu nebo jinými PAS, je ve srovnání s jinými zeměmi ovšem nedostatečná. V České republice je sice již několik organizací zaměřujících se na pomoc rodinám, které mají děti s poruchou autistického spektra. Jde ale spíše o pomoc na bázi občanských sdružení a institucí než na bázi státního zdravotnictví. Například v USA je poskytnuta péče dětem s poruchou autistického spektra na úrovni státního programu, zatímco v České republice žádný podobný program doposud není vytvořený.⁴³

³⁹FISCHER, S. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální: učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-792-7.

⁴⁰SLÁDEČKOVÁ, S.; SOBOTKOVÁ, I. *Dětský autismus v kontextu rodinné resilience*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4219-8.

⁴¹Tamtéž, s. 33.

⁴²ATTWOOD, T. *Asperger's syndrome: A guide for Parents and Professionals*. London: Jessica Kingsley Publishers Ltd., 1998. ISBN 978-1853025778.

⁴³RADKOVÁ, I., HOŘEJŠÍ, J. *Aspergerův syndrom: život pod společenským tlakem*. Praha: Galén. 2018. ISBN 978-80-7492-386-9.

3.1 Diagnostika

Diagnostika obecně je poznávacím procesem, jehož cílem je co nejdokonaleji poznat daný předmět či objekt a zjistit všechny jeho důležité znaky, charakteristiku, vzájemné vztahy a souvislosti. Na základě tohoto poznání je stanovena výsledná diagnóza.⁴⁴

Pokud se jedná o diagnostiku poruch autistického spektra, mezi něž zařazujeme také Aspergerův syndrom, je situace problematická. Existuje mnoho teorií, které pojednávají o různých příčinách vzniku autismu. Doposud však neexistují žádné testy biologického charakteru, které by dokázaly prokázat přítomnost autismu.⁴⁵

Vyšetření u dítěte s podezřením na autismus provádí dětská psychiatrie, psychologové a neurologové. Většinou se ale rodiče při zaznamenání určitých projevů charakteristických pro PAS obrací na pediatra, logopeda vzhledem k opožděnému vývoji řeči a dále na speciálního pedagoga. Specializovaných dětských psychiatrů je ale doposud málo, a proto rodiny čekají značně dlouhou dobu na vyšetření. Pokud ale rodiče zaznamenají u svého dítěte podezření na autismus, je dnes možnost si vyplnit z domova dotazník obsahující jednoduché otázky na bázi screeningové metody.⁴⁶

3.1.1 Screening

Screeningová metoda se zaměřuje na mapování a výzkum chování dítěte. Dle Americké pediatrie by se měl screening specifických vývojových poruch provádět nejlépe v devátém, osmnáctém a třicátém měsíci věku dítěte. Již v 18. měsících ale můžeme PAS u dítěte identifikovat. Screening by se měl přesto při dalších prohlídkách opakovat, především ve 24. nebo 30. měsíci. Ve věku 4 – 5 let by mělo proběhnout další podrobnější vyšetření.⁴⁷

U některých dětí se mohou potíže objevovat až při zahájení školní docházky. V tomto případě se doporučuje vyšetření psychologem. Dokument AAP zdůrazňuje, že časný vyšetření a screening vedou k včasnému odhalení vývojových poruch. Pokud vyšetření proběhne včas, je zde naděje na zlepšení. Zdůrazňuje se dále komunikace a zájem ze strany rodičů, kteří by se při zpozorování i sebemenšího náznaku autismu měli obrátit na pediatra, který by měl při vyjádření pochybností o vývoji dítěte

⁴⁴PŘINOSILOVÁ, D. *Diagnostika ve speciální pedagogice: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-157-7.

⁴⁵THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra. Rozšířené a přepracované vydání*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9.

⁴⁶Tamtéž.

⁴⁷STRUNECKÁ, A. *Přemůžeme autismus?* Petrovice: ProfiSales, 2016. ISBN 978-80-87494-23-3.

zasáhnout okamžitě. Pokud rodiče nebudou mít zájem o screening, přesto by měl lékař provést plánované a rutinní vyšetření. Ze strany lékařů by se měl test provádět při každém preventivním vyšetření. Zároveň by měl lékař u rodičů vzbudit zájem o metodu screening.⁴⁸

V současnosti mají rodiče možnost vyplnit si volně dostupné dotazníky, které jsou na bázi screeningové metody. Mezi ně patří test M-CHAT. Jedná se o modifikovaný dotazníkový test, který je určen pro záchyt PAS u batolat. Rodiče po vyplnění donesou vytisknutý dotazník do ordinace lékaře. Pokud základní dotazník M-CHAT-R vyjde pozitivně, následuje dotazník M-CHAT-R/F, který obsahuje podobné položky, ovšem podrobněji rozepsané.⁴⁹

Dalším dotazníkem je DACH od Kateřiny Thorové. Jedná se o českou screeningovou metodu, která slouží k odhalení dětí trpících poruchou autistického spektra. Dotazník je pouze orientační metodou, nikoli diagnostickou. Dotazník má formu jednoduchých otázek, které směřují převážně na oblast vnímání, verbální a neverbální komunikace, motoriku, emoce a hry, sociální chování, způsob trávení volného času, sociální adaptace a problémové chování. Dotazník je vhodný využít od 18. měsíců do pěti let.⁵⁰

3.1.2 Manuál MKN-10

V České republice se používá 10. revize klasifikace nemocí podle Světové zdravotnické organizace, která je označovaná jako MKN-10. V této klasifikaci nalezneme charakteristiku pro autismus, který je považován dle klasifikace MKN-10 za spektrum mnohočetných kognitivních a behaviorálních poruch. Skupina poruch je shrnuta pod názvem pervazivní vývojové poruchy označené F84. V mnoha knížkách a článcích se však název autismus používá pro celou skupinu poruch, které nazýváme poruchy autistického spektra neboli PAS. Klasifikace MKN-10 dle WHO uvádí diagnostická kritéria pro jednotlivé poruchy autistického spektra.⁵¹

⁴⁸STRUNECKÁ, A. *Přemůžeme autismus?* Petrovice: ProfiSales, 2016. ISBN 978-80-87494-23-3.

⁴⁹Autismus-screening.eu [online]. Praha: Centrum Terapie Autismu, Posl. úpravy 30. 11. 2019 [cit. 2019-11-30]. Dostupné na WWW: <<https://www.autismus-screening.eu/>>.

⁵⁰THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, dezintegrační porucha.* Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7.

⁵¹STRUNECKÁ, A. *Přemůžeme autismus?* Petrovice: ProfiSales, 2016. ISBN 978-80-87494-23-3.

MKN-10 mezi pervazivní vývojové poruchy řadí:

- Dětský autismus (F84.0);
- Atypický autismus (F84.1);
- Rettův syndrom (F84.2);
- Jinou dětskou dezintegrační poruchu (F84,3);
- Hyperaktivní poruchu sdruženou s mentální retardací a stereotypními pohyby (F84,4);
- Aspergerův syndrom (F84,5);
- Jiné pervazivní vývojové poruchy (F84,8);
- Pervazivní vývojové poruchy NS (F84,9).⁵²

Aspergerův syndrom, který je dle MKN-10 zařazen mezi pervazivní vývojové poruchy, se nejlépe diagnostikuje vymezením oproti dětskému autismu. Děti s Aspergerovým syndromem nemají na rozdíl od dětí s dětským autismem opožděný nebo narušený vývoj řeči. Nejsou ani mentálně opožděné. Aspergerův syndrom se projevuje především hlubokým zájmem o určitý jev, ve kterém děti s AS mohou vynikat a projevovat až vysoce nadprůměrné znalosti. Dětem s IQ nižším než 70 by tedy neměl být Aspergerův syndrom diagnostikován. Na základě výzkumů se Aspergerův syndrom vyskytuje častěji u chlapců než u dívek.⁵³

*„Do mezinárodní klasifikace mentálních a behaviorálních poruch Světové zdravotnické organizace (ICD) byl Aspergerův syndrom zařazen v roce 1992 (mezi nejzávažnější vývojové poruchy, jež bývají spojeny s omezením ve všech oblastech života), do Diagnostického a statistického manuálu Americké psychiatrické asociace (DSM) až v roce 2000.“*⁵⁴ Řada odborníků ale se zařazením Aspergerova syndromu do DSM a ICD ne zcela souhlasí. Diagnostika Aspergerova syndromu je dodnes ve vztahu k poruchám autistického spektra poněkud kontroverzní.⁵⁵

⁵²MKN-10: F84 Pervazivní vývojové poruchy [online]. Praha: ÚZIS ČR. Posl. úpravy 30. 11. 2019 [cit. 2019-11.30]. Dostupné na WWW: <<https://old.uzis.cz/cz/mkn/index.html>>.

⁵³STRUNECKÁ, A. *Přemůžeme autismus?* Petrovice: ProfiSales, 2016. ISBN 978-80-87494-23-3.

⁵⁴RADKOVÁ, I.; HOŘEJŠÍ, J., *Aspergerův syndrom: život pod společenským tlakem*. Praha: Galén, 2018, s. 22.

⁵⁵Tamtéž.

3.1.3 Manuál DSM-IV

DSM neboli diagnostický a statistický manuál duševních poruch byl poprvé vydán v roce 1952 Americkou psychiatrickou asociací. Kritéria staršího DSM-IV se podobají současnému a platnému systému MKN-10. Diagnostická kritéria DSM-IV se však zdají být přehlednější, lépe definovaná, srozumitelnější a v praxi lépe využitelná. V roce 2013 byla vydána pátá revize Diagnostického statistického manuálu DSM-V, kde se sloučil dětský autismus, Aspergerův syndrom a pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná do jediné diagnostické kategorie. DSM-V zároveň zavedlo novou diagnostickou kategorii sociálně-komunikační poruchy. Důvodem změn, které Americká psychiatrická asociace zavedla, byla snaha o zvýšení spolehlivosti diagnostického procesu.⁵⁶

Určení správné diagnózy je pro život jedince a rodinu samotnou nesmírně důležité. Na základě informací, které rodina získá, může zažádat o příspěvek na péči nebo v rámci inkluzivního vzdělávání požádat o asistenta pedagoga. Především rodina bude vědět, jaké další aktivity může vyvíjet.⁵⁷

Existuje celá řada symptomů, které jsou pro PAS charakteristické. U každého jedince se ale mohou jednotlivé symptomy projevovat zcela odlišně. Můžeme však u dítěte zpozorovat i zcela unikátní podobu poruchy autistického spektra, která doposud není v literatuře zaznamenána.⁵⁸

3.2 Obtíže vyskytující se u dětí s Aspergerovým syndromem

Aspergerův syndrom je považován za mírnější formu autismu, přesto má svá specifika a obtíže, které mohou být závažné. Někteří jedinci s Aspergerovým syndromem kvůli svému problémovému chování nejsou schopni v mateřské škole a během školní docházky bez asistenta fungovat. Pro některé jedince s AS je tedy vhodnější docházet do speciální školy. Jsou zde ale také děti s AS, které nemají žádné výrazné problémy s chováním, zvládají běžnou docházku do školy a jsou schopni v dospělosti vést zcela běžný život, a to za pomoci různých nácviků a individuálního přístupu. Obtíže, které se mohou u dětí s Aspergerovým syndromem vyskytovat, jsou problémy v navazování

⁵⁶THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra. Rozšířené a přepracované vydání*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9.

⁵⁷BAZALOVÁ, B. *Poruchy autistického spektra: teorie, výzkum, zahraniční zkušenosti*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5781-4.

⁵⁸Tamtéž.

sociálních vztahů, deprese, zvýšená citlivost smyslů, komunikace a řeč, motorika a koordinace, zájmy a rituály.⁵⁹

3.2.1 Navazování sociálních vztahů

Jedinci s Aspergerovým syndromem nejsou schopni správně dešifrovat signály, které jejich okolí nebo jejich vlastní tělo vysílá. V důsledku toho se nedokážou v našem světě správně orientovat a fungovat, což vede k narušení oblasti sociální interakce. Jedinec s AS má obtíže navazovat sociální vztahy se svým okolím, což se začíná projevovat především s nástupem do mateřské a základní školy, kde je dítě vystaveno vzájemné interakci a společným aktivitám. Dítě s AS neumí reagovat na různé pokyny, nedokáže se začlenit do kolektivu, do různých kolektivních her a činností.⁶⁰ Neznamená to ovšem, že dítě s AS nemá zájem o druhé a netouží po kontaktu a přátelství. Naopak touží být někým pochopené a mít někoho, s kým může své zájmy sdílet. Naše emoce jsou ale pro děti s AS matoucí. Samy nedokážou přiměřeným způsobem projevit své vlastní pocity.⁶¹

Důsledkem nezájmu navazovat sociální vztahy je také strach ze situací, které mohou nastat a na něž nebudou umět reagovat. To je také jedním z důvodů, proč se děti s AS vyskytují spíše v přítomnosti dospělých nebo naopak v přítomnosti dětí, které jsou mnohem mladší, než jsou ony samy. Je to z toho důvodu, že si s menšími dětmi a dospělými lépe rozumí než se svými vrstevníky. V konverzaci s dospělými mohou děti s AS mluvit o svých zájmech. Dospělí zájmy dítěte vyslechnou, zatímco jeho vrstevníci budou chtít mluvit nejen o jeho zájmech, ale také o svých vlastních. Děti s AS se ale příliš nezajímají o to, co zajímá a co chtějí ostatní. To je také jedním z rozporů v navazování sociálních vztahů⁶²

⁵⁹THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, dezintegrační porucha*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7.

⁶⁰THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: včasná diagnóza branou k účinné pomoci: informační příručka*. 2. vyd. Praha: APLA, 2008. ISBN 978-80-254-6339-0.

⁶¹ATTWOOD, T. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-979-8.

⁶²THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: včasná diagnóza branou k účinné pomoci: informační příručka*. 2. vyd. Praha: APLA, 2008. ISBN 978-80-254-6339-0.

Můžeme se ale také setkat s dítětem s AS, které se aktivně snaží s ostatními navazovat sociální vztahy, ale bohužel často nevhodným způsobem což vede k tomu, že ho děti nepřijímají.⁶³

3.2.2 Deprese

Problém s navazováním sociálních vztahů může u dětí s AS vyvolat pocit nejistoty a stres, který může vést právě až k depresi. Dítě začne být uzavřenější nebo agresivnější. Je tedy důležité jakékoliv změny v jeho chování zaznamenat.⁶⁴

3.2.3 Zvýšená citlivost smyslů

K depresi také přispívá neobvykle zvýšená citlivost na určité smyslové podněty, které se u AS vyskytují. Zvuk, který nám nemusí vadit, vnímají lidé s AS zcela jinak. Mohou na určité zvuky reagovat zakrytím uší nebo jiným neadekvátním způsobem. Zvýšenou citlivost u nich může vyvolat přetížení, kdy nejsou schopni rozpoznat podstatné či nadbytečné informace. Mezi další nejčastější problémy, které u dětí s AS vyvolávají zvýšenou citlivost smyslů, patří:

- **Doteky:** dítě odmítá mazlení, letmé doteky, nebo se naopak dožaduje až drsných dotyků;
- **Teploty:** změna teploty;
- **Bolesti:** práh bolesti mohou mít děti s AS příliš nízký, nebo naopak hodně vysoký;
- **Jídlo:** nechut' k určitému jídlu, či dokonce zvýšená citlivost vůči nádobí, kdy dítěti může vadit jeho barva nebo vzor,
- **Nezvyklé pohyby:** dítě nesnáší, nebo naopak má rádo určité pohyby, např. točení se kolem své osy.⁶⁵

⁶³THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: včasná diagnóza branou k účinné pomoci: informační příručka*. 2. vyd. Praha: APLA, 2008. ISBN 978-80-254-6339-0.

⁶⁴BOYD, B. *Výchova dítěte s Aspergerovým syndromem: 200 nápadů, rad a strategií*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-834-0.

⁶⁵BOGDASHINA, O. *Specifika smyslového vnímání u autismu a Aspergerova syndromu*. Přeložila: ČÍŽKOVÁ, H. Praha: Pasparta, 2017. ISBN 978-80-88163-06-0.

3.2.4 Komunikace a řeč

Další problém, který můžeme u dětí s Aspergerovým syndromem zaznamenat, je neverbální komunikace. Děti s AS mají obtíže rozluštit symboly v řeči, mimice, gestech a postoji těla. Zároveň nedokážou pochopit emocionální reakce nebo vzájemné vztahy mezi lidmi. V různých situacích nejsou schopny se zorientovat v tom, co je společensky vhodné, co nikoliv. Nedokážou správně nebo včas vycítit a pochopit určitou situaci a nastavit jako my ostatní správný způsob jednání, který je za dané okolnosti žádoucí.⁶⁶

Vývoj řeči dětí s AS ale na rozdíl od jiných PAS nemají narušený. Mívají naopak bohatou slovní zásobu. Nemají také problémy s vyjadřovacími schopnostmi. Přesto v jejich řeči můžeme zaznamenat určité zvláštnosti:

- Monotónní způsob hlasu;
- Používání formálního či „knižního“ stylu;
- Mluvení pro sebe;
- Mručení;
- Pobrukování;
- Vydávání různých zvuků.⁶⁷

Kromě výše uvedených zvláštností, které lze v řeči dítěte s AS zaznamenat, má také problém při rozhovoru s navazováním očního kontaktu se svým partnerem. Celkově nejsou schopny se zapojit do běžného rozhovoru. Mají problémy s rozpoznáním dvojsmyslu, ironie a metafory, které mohou chápat doslovně. To může vést k nevhodné nebo k nepřiměřené reakci.⁶⁸

3.2.5 Zájmy a rituály

Pokud bychom se při komunikaci zaměřili na téma, o které dítě s AS projevuje své hluboké zaujetí, dokázalo by s námi o něm hovořit i několik hodin. Aspergerův syndrom se totiž vyznačuje především hlubokým zaujetím pro značně neobvyklé záliby. Mezi okruhy jejich zájmů mohou například patřit encyklopedie, hodiny, telefonní seznamy, značky aut, vlajky, počítače a mnohé další. Okruhy jejich zájmů jsou opravdu různé. Témata, činnosti nebo věci, které jsou středem jejich zájmu, se ale mohou

⁶⁶RADKOVOVÁ, I.; HOŘEJŠÍ, J. *Aspergerův syndrom: život pod společenským tlakem*. Praha: Galén, 2018. ISBN 978-80-7492-386-9.

⁶⁷Tamtéž.

⁶⁸THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: včasná diagnóza branou k účinné pomoci: informační příručka*. 2. vyd. Praha: APLA, 2008. ISBN 978-80-254-6339-0.

v průběhu jejich života měnit nebo naopak již od dětství mohou mít jeden jediný zájem, který u nich může přetrvávat po celý život. Svým zájmům děti s AS dokážou věnovat opravdu nezvykle mnoho času. Jejich zaujetí může však hraničit až s posedlostí. Je tedy důležité, aby rodiče sice své děti v jejich vyhraněných zájmech podporovali, ale zároveň jim nastolili určitý řád a pravidla.⁶⁹

Kromě ulpívání na určitých zájmech se u dětí s AS také vyskytují rutinní činnosti. Jedná se o činnosti, které musí děti s AS vykonávat každý den. V denním režimu si nastolí řád nebo stále stejné postupy, které opravdu musí dodržovat. Pravidelnost rituálních činností dětem s AS zajišťuje, že se nemusí obávat změn nebo situací, na které nebudou umět reagovat. Pokud ale nastanou nečekané změny jako například ve škole změna rozvrhu nebo náhlý nečekaný odjezd, může to v nich vyvolat agresivní chování, úzkosti, deprese nebo jinou neobvyklou reakci. Abychom omezili rutinní činnosti, měli bychom je naučit, jak pracovat s časem a s rozvrhem dne. Zároveň bychom je měli včas upozornit a připravit na změny, jež mohou nastat.⁷⁰

3.2.6 Motorika a koordinace

Děti s Aspergerovým syndromem jsou často motoricky neobratní. Již v raném dětství můžeme zaznamenat špatnou koordinaci těla a pohybů. Obvykle ovšem bývá postižená hrubá motorika než motorika jemná. Děti s AS mívají problémy naučit se jezdit na kole, bruslit nebo plavat.⁷¹

3.3 Rozlišení Aspergerova syndromu

U dětí s Aspergerovým syndromem můžeme zachytit nespočet problémů, s kterými se ve svém životě mohou, ale zároveň nemusí potýkat. Speciální péčí, metodami, různými nácviky a prostřednictvím hry může dojít ke zmírnění nežádoucích projevů. Na základě symptomů a narušeného vývoje především v oblasti sociální interakce a komunikace

⁶⁹THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, dezintegrační porucha*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7.

⁷⁰ATTWOOD, T. *Asperger's syndrome: A guide for Parents and Professionals*. London: Jessica Kingsley Publishers Ltd., 1998. ISBN 978-1853025778.

⁷¹GILLBERG, Ch.; PEETERS, T. *Autismus - zdravotní a výchovné aspekty: výchova a vzdělávání dětí s autismem*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-201-7.

Kateřina Thorov dle rozlišuje Aspergerov syndrom nízko funkční a Aspergerov syndrom vysoce funkční.⁷²

- **Aspergerov syndrom nízko funkční:** vyrazne problémy v chování, mnohdy se objevuje agresivn, egocentricke a velmi silne stereotypní chování,
- **Aspergerov syndrom vysoce funkční:** zachovan jisté míra sociln přizpsobivosti.⁷³

4 Volný čas

Výše uvedene obtíže, ktere se u dětí s Aspergerovým syndromem vyskytují, se projevují i v jejich volném čase. „*Volný čas (angl. leisure time, franc. le loisir) je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplvj z jeho sociálních rolí, zvlst z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život.*“⁷⁴ Presnj a uplnj je charakteristika volného času jako činnosti, kter člověku přin přijemne zážitky a uspokojení. lovk vstupuje do činnosti ve volném čase s očekáváním a uastn se jich na základě svého svobodného rozhodnutí.⁷⁵

Aktivity ve volném čase by měly být pro člověka přitalive, měly by mu poskytovat přijemne zážitky, možnost odpočinku, rekreace a kompenzace pracovních povinnosti. Pokud lovk bude umět rozumne vyuřivat svůj volný čas, může to přispvat k jeho tělesnému a duševnímu zdrav. Zároveň činnosti ve volném čase podporují pozitivn mezilidsk vtahy.⁷⁶

Za hlavn funkce volného času se uvádí:

- **Odpočinek:** regenerace pracovních sil;
- **Zábava:** regenerace duševních sil;
- **Rozvoj osobnosti:** spoluucast na vytváření kultury.⁷⁷

⁷²THOROV, K. *Poruchy autistického spektra. Rozřrene a přepracovane vydání.* Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9.

⁷³GRYCOV, L. *Aspergerov syndrom.* Odborn časopis[online]. Praha: Pharma News s.r.o. [cit. 2019-12-30]. Dostupné na WWW: <<http://www.pharmanews.cz/info-a-kontakty/>>.

⁷⁴HOFBAUER, B. *Dt, mládež a volný as.* Praha: Portál, 2004, s. 13.

⁷⁵Tamte.

⁷⁶HJEK, B.; HOFBAUER, B.; PVKOV, J. *Pedagogika volného času.* Praha: Univerzita Karlova, 2003. Texty pro distanční studium. ISBN 80-7290-128-1.

⁷⁷ HOFBAUER, B. *Dt, mládež a volný as.* Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

Pod rozvojem osobnosti si lze také představit rozvíjení kladných morálních a charakterových vlastností, získávání nebo rozšiřování vědomostí a dovedností. Skrze výchovu ve volném čase dochází nejen ke zdravému vývoji osobnosti, ale také k uspokojování a kultivaci vlastních potřeb.⁷⁸

„Všeobecným cílem výchovy ve volném čase mimo vyučování je podle Pávkové naučit jedince hospodařit s volným časem, aby ho dokázal rozumně využívat a reálně ocenit jako významnou hodnotu.“⁷⁹ Volný čas a volnočasové aktivity by se tedy měly chápat jako možnost rozvoje a obohacování života různými způsoby volnočasových aktivit. Především by se neměly volnočasové aktivity považovat za pouhý doplněk lidského života nebo pouhou výplň volného času. Volnočasové aktivity by se měly chápat jako významná a dobrovolná činnost umožňující spoluvytváření aktivního vztahu jedince ke společnosti, k druhým lidem i k sobě samému.⁸⁰

Význam volného času se utváří a rozvíjí od dětství po dospělost. Volný čas je naší každodenní součástí, kterou nám pomáhá spojovat a harmonizovat naše jednotlivé životní etapy a rozvíjet různé stránky naší osobnosti.⁸¹

4.1 Hra

Skrze hru, která je užívána jako prostředek ke kvalitnímu trávení volného času, se dítě rozvíjí, formuje vnímání svého já (*vědomí vlastní identity*) a roste jeho sociální uvědomění. Dítě si začne pomalu uvědomovat, že existují i jiná hlediska než jeho vlastní. Prostřednictvím hry se dítě učí sociálním dovednostem, spolupráci, empatii a respektu. Rozvíjí si svou fantazii, představivost a chápání symbolů. Pokud dítě bude schopno používat symboly ve smyslu opravdových věcí, pak se bude učit o reálném světě a kontaktu se svým okolím. Postupně si bude vytvářet struktury důležité pro rozvoj jazyka.⁸²

⁷⁸KAPLÁNEK, M. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1250-8.

⁷⁹Tamtéž. s. 87

⁸⁰HOFBAUER, B.; KAPLÁNEK, M. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7394-240-3.

⁸¹Tamtéž.

⁸²MOOR, J. *Hry a zábavné činnosti pro děti s autismem: praktické nápady pro každý den*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-787-9.

Dítě je již od narození instinktivně motivováno k navazování sociální interakce s ostatními lidmi a okolím. Skrze hru si dítě vytváří sociální vztahy, učí se, jak se má chovat, co může v různých situacích očekávat a jak má řešit různé konkrétní příběhy.⁸³

Děti s poruchou autistického spektra mají ale obtíže s komunikací, sociální interakcí a představitivostí. Jde ovšem o základní dovednosti, které jsou potřebné k tomu, aby si dítě mohlo hrát.⁸⁴

Vzhledem k nedostatečné představitivosti děti s PAS upřednostňují převážně činnosti a aktivity, které preferují spíše mladší děti nebo se upínají na jednoduché stereotypní činnosti. Hra a trávení volného času se tak stává nápadně odlišné od vrstevníků. Kvalita hry je u dětí s poruchou autistického spektra jako jiné narušené oblasti porušena do jiné míry a jiným způsobem.⁸⁵

Děti s Aspergerovým syndromem, které mají především narušený vývoj v oblasti sociální interakce, se odmítají zapojovat do kolektivních her, sdílet své zkušenosti a zážitky. Nejsou také ochotni přizpůsobovat se pravidlům hry a tolerovat názory druhých. Velmi často také lpí na dodržování vlastních pravidel, což při hře velmi často vede k tomu, že jsou děti s AS ostatními dětmi nepochopeny a vyloučeni z kolektivu. Dítě s AS tak dává raději přednost trávení volného času o samotě nebo zabýváním se aktivitami či činnostmi, které jsou středem jeho zájmu.⁸⁶

Prostřednictvím střídavé hry, která slouží nejen k navazování sociálního vztahu s ostatními účastníky, umožňuje také rozvíjet nedostatek sociálního porozumění, které je pro Aspergerův syndrom specifické. Vhodně zvolenými aktivitami a především správným přístupem a motivací můžeme však minimalizovat určité obtíže nejen v oblasti sociální interakce, která je u dětí s AS nejvíce narušena, ale také jiné určité obtíže, které se mohou u dětí s Aspergerovým syndromem při hře a trávení jejich volného času vyskytovat. Což je například vyhýbání se jakýmkoliv sportovním aktivitám nebo jiným činnostem a hrám zaměřené na motoriku a koordinaci.⁸⁷

⁸³MOOR, J. *Hry a zábavné činnosti pro děti s autismem: praktické nápady pro každý den*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-787-9.

⁸⁴Tamtéž., s. 117.

⁸⁵THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, dezintegrační porucha*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7.

⁸⁶MOOR, J. *Hry a zábavné činnosti pro děti s autismem: praktické nápady pro každý den*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-787-9.

⁸⁷ATWOOD, T. *The complete Guide to Asperger's Syndrome*. eBook.[online]. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 2007. ISBN pdf eBook 978-1-84642-559-2. [cit. 2020-01-22]. Dostupné na

4.2 Školní družiny

Jedno ze zařízení pro zájmové vzdělávání mimo školního klubu a střediska volného času je školní družina. Školní družina většinou existuje při základních školách. Může být ale také zřízena jako samostatné zařízení. Do školní družiny docházejí převážně žáci prvního stupně základní školy, kde tráví značnou část času především po vyučování. Hlavním posláním školních družin je dětem poskytnout odpočinek a možnost přípravy na vyučování. V průběhu odpoledne probíhají ve školní družině i různé druhy činností:

- Skupinové a hromadné činnosti;
- Poslech hudby;
- Klidné hry;
- Pohybové aktivity;
- Pobyt venku;
- Relaxační cvičení apod.⁸⁸

4.3 Inkluzivní vzdělávání

V rámci inkluzivního vzdělávání mají děti s poruchou autistického spektra možnost zařadit se do běžného vzdělávacího proudu. Inkluze a inkluzivní vzdělávání nelze zcela definovat pouhou myšlenkou jediného autora. Řada autorů definuje koncept inkluzivního vzdělávání značně odlišně. Na základě výzkumů se ale vytvořila typologie uchopení inkluzivního vzdělávání, která obsahuje šest typů odlišných pohledů. Mezi dané typy patří například inkluze jako „vzdělávání pro všechny“. Pod pojmem škola pro všechny si můžeme představit hlavně udržení vztahu mezi školou a komunitou, která uznává a oceňuje jinakost.⁸⁹

I přes státní a mezinárodní podporu inkluzivního vzdělávání se ale neustále na školách objevují značné obavy z přijetí změn, které jsou potřebné pro vytvoření vhodných podmínek a úspěšnou inkluzi žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Aby byla inkluze úspěšná, je důležité nepřistupovat k dětem se SVP s předsudky. Je také zcela nezbytné, aby škola poskytla žákovi se SVP odpovídající individuální přístup

WWW: <<http://www.autismforthvalley.co.uk/files/5314/4595/7798/Attwood-Tony-The-Complete-Guide-to-Aspergers-Syndrome.pdf>>.

⁸⁸PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. eBook.[online]. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN pdf eBook 978-80-7290-666-6. [cit. 2020-01-26]. Dostupné na WWW: <https://martinakocerova.cz/wp-content/uploads/2015/07/pavkova_pvc.pdf>.

⁸⁹ZILCHER, L.; SVOBODA, Z. *Inkluzivní vzdělávání: efektivní vzdělávání všech žáků*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0789-6.

vzhledem k jeho potřebám. Pro úspěšné vyučování ve smyslu inkluze je důležité vzdělání a zkušenost učitelů, praxe ve vyučování, kontakt s rodiči, připravenost k podpoře inkluze a podpůrná opatření.⁹⁰

4.3.1 Podpůrná opatření

Podpůrná opatření jsou podle obsahu a rozsahu členěna do pěti stupňů, jež je možné je mezi sebou kombinovat. Podpůrná opatření jsou definována školským zákonem. Představují změny průběhu vzdělávání, které žák se SVP v různé míře vyžaduje. Cílem úprav je poskytnout žákovi vhodné podmínky ke vzdělávání.⁹¹

4.3.1.1 Individuální vzdělávací plán

V rámci podpůrných opatření může být žákovi přiznán IVP. Individuální vzdělávací plán je zpracován školou na základě doporučení školského poradenského zařízení. Individuální vzdělávací plán vychází ze ŠVP a je součástí dokumentace žáka ve školní matrice. Individuální vzdělávací plán obsahuje informace o úpravách obsahu vzdělávání žáka, jeho časové a obsahové rozvržení, metody, formy, hodnocení a očekávané výstupy.⁹²

4.3.1.2 Asistent pedagoga

Na základě podpůrných opatření mají děti, žáci a studenti se SVP právo na využití asistenta pedagoga. Asistent pedagoga „*poskytuje podporu pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáka či žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v rozsahu podpůrného opatření..., pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a realizaci vzdělávání, podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání, včetně poskytování školských služeb*“.⁹³

⁹⁰BARTOŇOVÁ, M.; VÍTKOVÁ, M. *Strategie vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v inkluzivním prostředí základní školy*. Texty k distančnímu vzdělávání. 1. vydání. Brno: Paido Brno, 2016. ISBN 978-80-7315-255-0.

⁹¹Národní ústav pro vzdělávání: *Podpůrná opatření* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, Posl. úpravy 29. 01. 2020 [cit. 2020-01.29]. Dostupné na WWW: <<http://www.nuv.cz/kontakty>>.

⁹²Zákony pro lidi: *Vyhláška č. 27/2010 Sb.* [online]. Zlín: AION CS, s.r.o., Posl. úpravy 29. 01. 2020 [cit. 2020-01.29]. Dostupné na WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/>>.

⁹³KENDÍKOVÁ, J. *Asistent pedagoga*. Praha: Raabe, 2017, s. 15.

5 Shrnutí teoretické části a východiska pro výzkumné šetření

V této kapitole shrnuji poznatky z teoretické části mé bakalářské práce, z nichž budu vycházet v praktické části.

V teoretické části mé bakalářské práce jsem se nejprve zabývala vymezením autismu a triádou problémových oblastí, tedy oblastí sociální komunikace, sociální interakce a mentální představy a představitivosti. V daných oblastech mají děti s autismem narušený vývoj.

V druhé kapitole teoretické části jsem uvedla jednotlivé poruchy, které se dle diagnostických kritérií MKN-10 WHO řadí mezi poruchy autistického spektra. Na základě symptomů se mezi PAS řadí také Aspergerův syndrom. V praktické části uvádím rozhovory, kterých se zúčastnil jeden z rodičů dítěte s Aspergerovým syndromem. Pro lepší orientaci v teorii a pro lepší porozumění praktické části, která bude zaměřena na zjištění informací a naplnění cílů týkajících se především dětí s Aspergerovým syndromem, jsem první dvě kapitoly teoretické části věnovala dané problematice.

Ve třetí kapitole se zabývám charakteristikou Aspergerova syndromu a samotnou diagnostikou, která je pro stanovení diagnózy AS důležitá. V dané kapitole zároveň uvádím obtíže, které se u dětí s Aspergerovým syndromem vyskytují nebo mohou vyskytovat. Především se jedná o problém v navazování sociálních vztahů, tedy obtíže v oblasti sociální interakce a další obtíže, jako jsou deprese, zvýšená citlivost smyslů, komunikace a řeč, motorika a koordinace, zájmy a rituály.

Čtvrtá kapitola obsahuje definici volného času a hry, neboť hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit specifika trávení volného času dětí s Aspergerovým syndromem. Své místo zde má také hra jako důležitá součást vyplnění volného času. Následně uvádím školské výchovné zařízení pro zájmové vzdělávání – školní družinu a asistenta pedagoga, protože v praktické části se při rozhovorech všechny respondentky o školní družině a asistentovi pedagoga zmiňovaly. V souvislosti s tím také zmiňuji inkluzivní vzdělávání, podpůrná opatření a individuální vzdělávací plán, který umožňuje dětem se SVP zařadit se do běžného vzdělávacího proudu a mít dle potřeb k dispozici asistenta pedagoga.

V praktické části budu vycházet z poznatků teoretické části. Předmětem zjištění bude nejen zjistit specifika trávení volného času dětí s Aspergerovým syndromem, ale také to, zda se jednotlivé uvedené obtíže typické pro AS projevují u dětí v jejich volném čase a jak samotní rodiče dětí vzhledem k diagnóze Aspergerova syndromu naplňují jejich společný volný čas.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Vlastní výzkum

6.1 Cíle výzkumu

Cílem praktické části bakalářské práce je prostřednictvím kvalitativního výzkumu zjistit specifika trávení volného času dětí s Aspergerovým syndromem vzhledem k projevům, které jsou pro AS charakteristické.

V teoretické části mé práce jsem uváděla jednotlivé obtíže, které se mohou u dětí s Aspergerovým syndromem projevit. Na základě těchto poznatků bych ráda zjistila, zda se určité obtíže ukazují i v jejich volném čase.

Dále se chci ve své práci zaměřit na to, jak samotní rodiče využívají společný volný čas se svým dítětem, zda své dítě podporují v jeho zájmech, protože se Aspergerův syndrom vyznačuje především hlubokým zaujetím o daný jev, nebo zda se snaží využívat jejich společný volný čas k tomu, aby minimalizovali určité obtíže, které se mohou u dětí s AS vyskytovat.

6.2 Tazatelské schéma

Otázky, které tvořily strukturu rozhovoru, jsem rozdělila do dvou částí. První část sestávala z devíti otázek, jimiž jsem se snažila zjistit základní informace o samotném dítěti. Bez základních informací o daném dítěti nemůžeme přesně pochopit, proč a jakým způsobem tráví svůj volný čas.

1. Kolik let je Vašemu dítěti?
2. Kdy jste si poprvé všiml/a, že Vaše dítě vykazuje známky Aspergerova syndromu?
3. Jaké známky typické pro Aspergerův syndrom Vaše dítě vykazovalo?
4. Má určité rituály, které dodržuje každý den?
5. V kolika letech byl Vašemu dítěti diagnostikován Aspergerův syndrom?
6. Jakou základní školu navštěvuje?
7. Vyskytují se u dítěte v rámci výuky jisté potíže?
8. Má Vaše dítě k dispozici asistenta pedagoga?
9. V čem Vaše dítě potřebuje v rámci výuky na základní škole pomoci?

Další otázky, které jsem pokládala respondentům, byly zaměřené především na volný čas. Prostřednictvím otázek jsem chtěla zjistit specifika trávení volného času u dětí s AS a další výše uvedené cíle této bakalářské práce.

1. Jakým způsobem tráví svůj volný čas Vaše dítě?
2. Navštěvuje Vaše dítě volnočasová zařízení?
3. Vyskytují se v rámci volnočasových aktivit Vašeho dítěte problémy, které souvisejí s Aspergerovým syndromem?
4. Jak se podle Vás sociálně začleňuje?
5. Tráví svůj volný čas raději se svými vrstevníky, nebo v blízkosti dospělých?
6. Má určité zájmy, o které se zajímá i ve svém volném čase?
7. Vyskytuje se u Vašeho dítěte činnost, kterou nemá rád?
8. Pokud ano, jak ho motivujete k tomu, aby danou činnost vykonávalo?
9. Jak využíváte volný čas se svým dítětem?
10. Využíváte služeb, které nabízí APLA Jižní Čechy?

6.3 Výzkumný soubor

Pro výběr výzkumného souboru jsem zvolila metodu záměrného výběru. Jedná se zřejmě o nejrozšířenější metodu výběru, s kterou se můžeme setkat při aplikaci kvalitativního výzkumu. Za záměrný výběr výzkumného vzorku označujeme takový postup, kdy cíleně na základě stanoveného kritéria vyhledáváme účastníky, kteří splňují daná kritéria a jsou ochotni se do výzkumu zapojit.⁹⁴

Pro výzkum jsem oslovila organizaci APLA Jižní Čechy, která pomáhá lidem s poruchou autistického spektra, jejich rodinám a dalším pečujícím osobám. Skrze APLU Jižní Čechy mi bylo umožněno vyvěsit v jejich organizaci požadavek na rodiče dětí s Aspergerovým syndromem a požádat je, zda by mi poskytli svůj čas pro zodpovězení otázek. Bohužel se mi nikdo na daný dotaz neozval. Obrátila jsem se tedy na nestátní neziskovou organizaci AutisCentrum, kde jsem oslovila paní ředitelku Mgr. Milenu Urbanovou. Ovšem ani přes danou nestátní neziskovou organizaci jsem nesehnala žádného respondenta. Za pomoci paní Ing. Mgr. Petry Samcové, Ph.D., jsem získala dva respondenty, kteří mají dítě s Aspergerovým syndromem. Dále jsem skrze skupinu rodin, které se potýkají s problematikou tohoto syndromu, oslovila šest

⁹⁴ŠVAŘÍČEK, R.; ŠEĎOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

respondentů. Z toho tři oslovení mi odmítli poskytnout rozhovor, a to bez udání důvodu. Poslední respondent, který k rozhovoru svolil, byl osloven skrze osobní kontakt. Šest respondentů tedy souhlasilo s poskytnutím rozhovoru. Oslovení respondenti byli vybráni podle základního kritéria, a sice že sami musí řešit problematiku Aspergerova syndromu u vlastního dítěte ve věku od 6 do 12 let. Věkovou skupinu dětí jsem zvolila z toho důvodu, že děti v mladším školním věku se v rámci povinné školní docházky dostávají do vzájemné interakce se svými vrstevníky. Rozšiřují si nejen sociální vztahy, ale také okruh svých zájmů. S nástupem na základní školu se začínají u dětí s Aspergerovým syndromem výrazněji projevovat charakteristické znaky AS.

Jednotliví respondenti byli předem seznámeni s tématem bakalářské práce a s účelem výzkumu mé praktické části. Všichni zúčastnění byli ujištěni o zachování osobních údajů v anonymitě a o tom, že informace získané z audiozáznamu poslouží pouze pro účely bakalářské práce. Všichni respondenti souhlasili s použitím získaných informací. Dva respondenti ovšem nesouhlasili s pořízením audiozáznamu na diktafon v telefonu. V tomto případě jsem si tedy vedla průběžné poznámky.

Rozhovoru se zúčastnil vždy jeden z rodičů dítěte mladšího školního věku. Všech rozhovorů se zúčastnily ženy, tedy matky dětí s AS. Respondentky mi poskytly zevrubné odpovědi na dané otázky, které jsem jim při rozhovoru pokládala. Pouze jedna z účastnic odpovídala velmi stručně, odpovědi více nerozváděla. Bylo to nejspíše z toho důvodu, že se sama o danou problematiku poruch autistického spektra zajímá, takže se jí patrně nezdálo důležité odpovědi hlouběji rozvádět. Ostatní respondentky byly velmi otevřené a poskytly mi tak opravdu široké spektrum informací o dětech. Měla jsem tak na jejich základě větší možnost nahlédnout hlouběji do života jednotlivých dětí a pochopit tak, jak tráví svůj volný čas a z jakého důvodu a jaká jsou vlastně specifika trávení jejich volného času.

6.4 Metoda sběru dat

Pro zjištění výše uvedených cílů jsem pro svou bakalářskou práci zvolila kvalitativní výzkum. „*Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvalifikace.*“⁹⁵ Předem nejsou stanoveny hypotézy nebo jiné základní proměnné. Podstatou kvalitativního výzkumu je do široka rozprostřený sběr dat. „*Jde o to do hloubky a kontextuálně zakotveně prozkoumat určitý široce definovaný jev a přinést o něm maximální množství informací.*“⁹⁶

Mezi nejčastěji užívané metody kvalitativního výzkumu, díky nimž lze získat specifická a bohatá data, je zúčastněné pozorování, hloubkový rozhovor a ohniskové skupiny. Pro svůj výzkum jsem zvolila hojně využívanou metodu hloubkového rozhovoru. „*Kvale definuje hloubkový rozhovor jako metodu, „jejímž účelem je získat vyličení žitého světa dotazovaného s respektem k interpretaci významu popsanych jevů“.*“⁹⁷ Jeho prostřednictvím můžeme zachytit výpovědi a slova v jejich přirozené podobě, což je také jedním ze základních principů kvalitativního výzkumu.

Mezi hlavní typy hloubkového rozhovoru se řadí polostrukturovaný rozhovor a nestrukturovaný neboli narativní rozhovor. V bakalářské práci byl použit pro sběr dat polostrukturovaný rozhovor, který stojí na hranici mezi strukturovaným a nestrukturovaným rozhovorem a vychází z předem připravených otázek či seznamu témat, která mají být jeho předmětem. Na rozdíl od strukturovaného rozhovoru může výzkumník na základě průběhu rozhovoru měnit pořadí a formu otázek.⁹⁸

6.5 Harmonogram výzkumu

Výzkum proběhl od 2.7. 2019 do 31. 1. 2020. Délka rozhovorů se odvíjela podle toho, jak široce respondentky odpovídaly na jednotlivé otázky. Rozhovor trval v průměru šedesát minut. Rozhovory probíhaly v kavárně nebo na přání respondentů v místě jejich bydliště.

⁹⁵ŠVARŤÍČEK, R.; ŠEĎOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s.16.

⁹⁶Tamtéž., s. 24.

⁹⁷Tamtéž., s. 159.

⁹⁸LINDEROVÁ, I.; SCHOLZ, P.; MUNDUCH, M. *Úvod do metodiky výzkumu*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2016. ISBN 978-80-88064-23-7.

6.6 Zpracování dat

Než budou získaná data analyzována, je třeba technicky je zpracovat a k tomu jsem použila audiozáznam, který vedle videozáznamu patří dnes mezi nejčastěji používané metody fixace kvalitativních dat.⁹⁹

Záznam byl pořízen se souhlasem čtyř respondentek, dvě s ním, nesouhlasily, proto jsem si vedla průběžné poznámky.

Audiozáznamy a průběžné poznámky byly následně přepsány do elektronické podoby v PC. Zpracovaná data důležitá pro získání informací byla použita pouze pro účely bakalářské práce. Z důvodu zachování anonymity nejsou uvedeny osobní údaje respondentů.

6.7 Analýza dat

Před samotnou analýzou dat jsem provedla kontrolu transkripce opakovaným poslechem. Jedná se o jednoduchou techniku, kdy po dokončení přepisu, lépe s delším časovým odstupem procházíme daný záznam znovu, třeba i vícekrát. Následně porovnáváme původní záznam s již transkribovanou podobou.¹⁰⁰

Samotné otázky, které tvořily strukturu rozhovoru, směřovaly ke zjištění požadovaných informací a k naplnění v úvodu stanovených cílů bakalářské práce. Získaná a zpracovaná data je ovšem třeba analyzovat.

Miles s Hubermanem uvádějí několik dílčích postupů analýzy kvalitativních dat. Mezi častěji využívané se řadí metoda vytváření trsů, metoda prostého výčtu, metoda zachycení vzorců („gestaltů“), metoda kontrastů a srovnávání, metoda užívání metafor, metoda vyhledávání a vyznačování vztahů a metoda faktorování. Pro analýzu dat jsem použila metodu vytváření trsů sloužící k tomu, abychom seskupili určité výroky do skupin např. na základě tematického překryvu. Ve výrociích osob vyhledáváme všechny pasáže, které úzce souvisí s jedním ohraničeným tématem.¹⁰¹

⁹⁹MIOVSKY, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vydání Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. ISBN 80-247-1362-4.

¹⁰⁰Tamtéž., s. 207.

¹⁰¹Tamtéž., s. 221.

Před samotnou analýzou dat pomocí metody vytváření trsů jsem nejprve shrnula zjištění z jednotlivých rozhovorů.

Rozhovorů se zúčastnily matky, které mají dítě s Aspergerovým syndromem ve věku od 6 do 12 let.

- Respondent č. 1: věk 7,5 let, chlapec
- Respondent č. 2: věk 9 let, chlapec
- Respondent č. 3: věk 11,5 let, chlapec
- Respondent č. 4: věk 11 let, chlapec
- Respondent č. 5: věk 8,5 let, chlapec
- Respondent č. 6: věk 10,5 let, chlapec

6.8 Zjištění z jednotlivých rozhovorů

6.8.1 Respondent č. 1

Respondentka o svém synovi ve věku 7,5 let uvedla při zodpovězení výzkumných otázek následující informace: Aspergerův syndrom byl synovi diagnostikován až nyní. Již od malička byl ale poněkud nestandardní. Neustále mluvil a ptal se stále dokola na ty samé věci. Také se velmi špatně orientoval v prostoru. Určité rituály se u něj nevyskytují, pokud ale nastane určitá změna, je schopný se ve svých činnostech zacyklit. Navštěvuje běžnou základní školu, kde měl k dispozici asistenta pedagoga. Nyní ho již nemá, protože bylo rozhodnuto, že ho nadále nepotřebuje. Během výuky se u něj totiž neobjevují žádné obtíže. Potíže má ale s psaním, jsou mu tedy poskytnuty úlevy při psaní diktátů. V rámci výuky se u něj také ukazuje, že musí mít své ruce neustále zaměstnané. Hraje si tedy při výuce s gumou nebo s tužkou.

Dochází do školní družiny a také do centra, kde jsou aktivity zaměřené převážně na procvičování grafomotoriky. S jemnou i hrubou motorikou má obtíže již od malička. Z toho důvodu nemá rád žádné manuální činnosti. Ve volném čase se s ním tedy respondentka snaží cvičit Vojtovu metodu. Respondentka dále o svém synovi uvedla, že se ve svém volném čase zajímá především o auta, hodiny a zeměpis. Přesto, že se jeho zájmy neustále střídají, zájem o hodiny u něj stále přetrvává. Ve společném volném čase se snaží respondentka se svým synem trávit čas tím, že jezdí na různé výlety, které směřují k jeho zájmům. Obcházejí různé doktory a nyní také začnou každý čtvrtek docházet na skupinové setkání dětí s Aspergerovým syndromem, které pořádá APLA

Jižní Čechy. Respondentka o svém synovi také řekla, že svůj volný čas tráví raději v blízkosti dospělých. Přesto má mezi svými vrstevníky svého dobrého kamaráda. Ve škole ani v rámci volnočasových aktivit nemá obtíže se sociální interakcí. Respondentka uvedla, že je to především tím, že ho nezajímá, co si ostatní myslí. Zároveň má určité manipulativní chování, díky němuž mu děti neřeknou, že si sním, nechtějí hrát. Přesto se nerad zapojuje do různých aktivit a her. V tomto případě si tedy raději hraje sám nebo se ve školní družině velmi často baví se svou paní vychovatelkou, a to častěji než s ostatními dětmi. Potíže má s pochopením různých výrazů a emocí. Respondentka se tedy snaží ve volném čase se synem prostřednictvím knih cvičit dané emoce.

6.8.2 Respondent č. 2

Respondentka uvedla při rozhovoru o svém synovi ve věku 9 let následující informace: Aspergerův syndrom mu byl diagnostikován až po třetím roce. Přestože již kolem prvního roku zaznamenala ve vývoji určité zvláštnosti jako například upnutí se na jednu hračku nebo nepřiměřené reagování na určité situace. Do té doby nechtěl nikdo s přesností nic určit. Již od malička lpěl na pravidlech a hluboce se zajímal o počítač. Žádné každodenní rituály nedodrží. Respondentka uvedla, že pokud ale nastane určitá změna, okamžitě jí syn volá na mobil. Navštěvuje běžnou základní školu, do které sám každý den jezdí vlakem. Respondentka s jistotou uvedla, že s tím nemá žádné obtíže. V rámci výuky má k dispozici asistenta pedagoga. Během výuky nemá žádné obtíže. O přestávkách ale mezi ním a ostatními dětmi vznikají určité konflikty především z důvodu určitého nepochopení. Respondentka také uvedla, že konflikty vznikají z toho důvodu, že její syn má obtíže rozeznat určité situace. Respondentka také uvedla, že docházel do školní družiny, kde měl také k dispozici asistenta pedagoga. Nyní tam ale kvůli neshodám se školou již nadále nedochází. Také začal do školy docházet pouze v pondělí a v úterý. Respondentka se zmínila o tom, že má se školou určité spory. Zbylé dny je tedy její syn sám doma. Respondentka uvedla, že její syn nemá problém vydržet o samotě doma, protože je schopný celý den udržet svou pozornost u počítače.

Svůj volný čas tedy převážně tráví na počítači anebo tím, že jde ven vyvenčit psa. Kromě jeho hlubokého zájmu o počítač a internet se také zajímá o vesmír, hrady, zámky, vědecké a technické věci a o matematiku. Matematika je předmět, který ho ve škole opravdu zajímá. Kromě daných zájmů je jeho zálibou plyšový medvídek, kterého má již od svého dětství. Dle odpovědi respondentky je trochu zvláštní, že je v devíti

letech schopný jít koupit svému plyšovému medvídkovi dům a nábytek. O co se ve svém volném čase ale nezajímá ani to sám nevyhledává, jsou sportovní aktivity. Nemá je rád. Nyní nedochází do žádného volnočasového zařízení. Respondentka ale při rozhovoru uvedla, že chce, aby její syn začal chodit do klubovny skautů, protože se vyznačuje především tím, že je čestný a lpí na dodržování určitých pravidel, jež očekává i od ostatních. Respondentka se domnívá, že tohle by mohla být ta správná cesta, kde by mohl být spokojený a kde by si mohl najít své kamarády, kteří by pochopili, že občas reaguje na určité situace trochu jinak než ostatní. Z rozhovoru vyplynulo, že kvůli lpění na pravidlech má občas neshody s ostatními dětmi, které ho následně nepřijímají mezi sebe. Z toho důvodu nemá žádné kamarády. Vždy když měl kamarády, tak to byly holčičky, které se ovšem následně odstěhovaly. Momentálně tedy nemá žádné kamarády, s nimiž by trávil svůj volný čas. Má opravdu problém s tím začlenit se do kolektivu. Pokud s někým naváže kontakt, jsou to převážně mladší děti anebo holčičky. Volný čas se respondentka snaží se synem trávit tím, že jezdí na různé výlety, které převážně směřuje k jeho zájmům. Dále respondentka uvedla, že organizace APLA Jižní Čechy jim velmi pomohla s asistentkou pedagoga. Jinak další služby, které APLA Jižní Čechy nabízí, respondentka nevyužila.

6.8.3 Respondent č. 3

Respondentka o svém synovi, kterému je 11,5 let uvedla, že mu byl diagnostikován Aspergerův syndrom zhruba v pěti letech. Ale už před prvním rokem respondentka zaznamenala v jeho vývoji určité zvláštnosti. Po prvním roce neuměl pořádně chodit, postupně se začalo objevovat ubližování vůči sobě, v jeho mluvě se objevovaly zvláštní výrazy a byl velmi přecitlivělý na hlasité zvuky, což u něj přetrvalo doteď. Odmítal také sníst jídla, která se mu nelíbila. Velmi často se upnul k nějaké činnosti nebo k tématu, o kterém musel vědět všechno. Žádné každodenní rituály ovšem nedodrží, občas je ale lepší mu změny předem včas oznamovat nebo zapsat do kalendáře, aby to měl neustále na očích a věděl o tom. Respondentka dále o svém synovi uvedla, že na základní školu nastoupil až v sedmi letech, kterou již nyní nenavštěvuje, především z toho důvodu, že se necítil ve škole příjemně a také kvůli přístupu ze strany školy a paní učitelky. V rámci školní docházky měl k dispozici asistenta pedagoga, který mu pomáhal především s pozorností, s níž měl problém při výuce udržet a také s občasným nežádoucím chováním, které v něm vyvolaly určité situace. Ty nastávaly především

o přestávkách, kdy nevěděl, co má dělat nebo s kým má komunikovat. Převážně mu ale vadil hluk, na který je přecitlivělý. Nyní v pondělí, ve středu a v pátek dochází do centra, nestátní neziskové organizace, kde je současně spokojený. Prostředí a kolektiv mu opravdu prospívají. Už se u něj nevyskytuje ubližování vůči sobě nebo nežádoucí chování při různých stresových situacích. S čím má ale neustále obtíže, je navazování kontaktu s ostatními a motorika, a to převážně psaní a kreslení.

Ve svém volném čase se primárně zajímá o vojáky a také momentálně o ptactvo. Ve svém volném čase také rád staví z lega různé stavby dle návodů. Především se ale již dlouhodobě zajímá o vše, co má spojitost s vojáky. Žádné volnočasové zařízení nenavštěvuje kromě centra, kam dochází a kde využívá různé aktivity a činnosti. Když ale chodil na základní školu, využíval také školní družinu. Činnosti, které ovšem nemá rád, jsou dlouhé procházky nebo jakýkoliv sport. Také nemá rád, když musí sedět u stolu a vykonávat činnost, kterou si sám nevybral. To pak u ní nevydrží sedět ani deset minut. Respondentka uvedla, že pokud ho ale správně motivuje, je schopný činnost vykonat. Při různých aktivitách má určité obtíže, které se projevují při činnostech a hrách v centru. Především má problém s navazováním kontaktu s ostatními a také s psáním a malováním. Respondentka uvedla, že občas nemá problém komunikovat s člověkem, kterého vidí poprvé. Opravdu záleží na tom, s kým a v jaké situaci právě komunikuje. Přesto při rozhovorech hovoří spíše pouze o svých zálibách, nezajímá se o svého komunikačního partnera. Svůj volný čas tráví raději s dospělými, nebo naopak s mnohem mladšími dětmi, než je on sám. Respondentka dále uvedla, že v jejich společném volném čase se dívají na vojáky, poslouchají hlasy ptáků, staví stavby z lega nebo jezdí na různé výlety či za kamarádkou do Č. Krumlova. Na APLU Jižní Čechy se respondentka obrátila pouze se svými dotazy ohledně diagnózy, ale nadále se svým synem služby, které nabízí, nevyužila.

6.8.4 Respondent č. 4

Respondentka při rozhovoru uvedla o svém synovi, kterému je 11 let, že mu byl Aspergerův syndrom diagnostikován v pěti letech. Zvláštností si ale respondentka všimla již kolem jednoho až dvou let. Především si respondentka všimla toho, že se nechtěl zapojit mezi ostatní děti, raději si hrál sám. Dělal mu opravdu velké obtíže zapojit se do společných aktivit. Ve dvou letech odpovídal až nadprůměrně vyspěle a v rozvinutých větách. Uměl všechny značky aut nebo barvy. Ve čtyřech letech začal

číst a poté v pěti letech si byl schopný přečíst sám celou knihu. Zajímal se o všechno, veškeré informace doslova hltal. S čím měl již od malička problém, který stále přetrvává, je pochopení vtipu. Jakýkoliv vtip si přebere doslovně. Respondentka o svém synovi dále uvedla, že žádné každodenní rituály nemá. Respondentka dále uvedla, že je to nejspíše z toho důvodu, že se ho již od malička snažila vést velmi terapeuticky, neboť se sama o problematiku PAS hodně zajímá. Snaží se s ním vést prožitkový deník s pozitivní zpětnou vazbou, pomáhá mu v oblastech, kde má určité obtíže. Momentálně navštěvuje základní školu v místě bydliště, kde má k dispozici asistenta pedagoga. Dříve mu byla asistentka pedagoga k dispozici i ve školní družině, kam nyní nedochází. Kromě problémů s výtvarnou výchovou a tělocvikem nemá během výuky žádné obtíže. Asistent pedagoga mu byl ale přidělen ve druhé třídě z toho důvodu, že neustále utíkal ze školy a používal vulgární výrazy. Respondentka zmínila, že v té době se přestěhovali, a vše pro něj tedy bylo zcela nové. Bylo na něm znát, že je ve velkém stresu a v napětí. Nyní se již dané problémy nevyskytují.

Ve svém volném čase hraje na kytaru nebo hry na počítači. Navštěvuje také soukromé lekce kytary a kroužek angličtiny a informatiky. Na angličtinu dochází již od předškolního věku, dříve to byly ale pouze soukromé lekce. Až do druhé třídy měl opravdu velké obtíže s navazováním sociální interakce. Postupně se to ale zlepšovalo. Nyní je schopný navázat kontakt s ostatními. Má dokonce i své vlastní kamarády. Respondentka to ovšem odůvodnila tím, že by možná tyto obtíže se sociálními vztahy měl dosud, pokud by ho již od malička nevedla terapeuticky a nesnažila se ho učit samostatnosti a sociální interakci. Svůj volný čas ale přesto raději tráví v blízkosti dospělých. Ve svém volném čase se primárně zajímá o počítač, programování a hraní na kytaru. Již ve druhé třídě věděl, že by se chtěl stát programátorem. Činnost, kterou nemá rád kromě výtvarné výchovy a tělocviku, je uklízení a chození do školy. Považuje to za zcela zbytečně strávený čas. Respondentka se ho ale snaží motivovat především tím, že pokud danou činnost vykoná, udělají si společně něco dobrého k jídlu a popovídají si, což prý má velmi rád. Společný čas tráví tím, že chodí na procházky, jezdí za přáteli nebo za rodinou. Také podnikají různé výlety a občas jezdí i na wellness víkendy nebo do aquaparku. Respondentka se snaží jejich společný volný čas opravdu plně využívat a naplňovat ho jeho zájmy, protože se ho snaží podporovat v tom, co ho baví. Respondentka dále uvedla, že na APLU Jižní Čechy se obrátila pouze kvůli vyšetření na doporučení doktorky. Nadále ale služeb APLY nevyužila.

6.8.5 Respondent č. 5

Respondentka o svém synovi, kterému je nyní 8,5 let, uvedla, že Aspergerův syndrom mu byl diagnostikován až v pěti, šesti letech, ale již ve čtyřech letech se obrátila na psychologa. Již od začátku poznala, že je svým způsobem zvláštní. Od malička si nechtěl hrát s hračkami jako jiné děti, ale spíše ho zajímaly knížky a květiny. Opravdu velmi rád četl a uměl pojmenovat všechny druhy kytěk. V roce a půl již uměl mluvit ve větách. Projevovala se ovšem u něj opožděná motorika a neschopnost zařadit se do kolektivu, což se u něj ukázalo především při nástupu do mateřské školy, kde se poprvé dostal do kontaktu s ostatními dětmi. Chtěl se sice kamarádit, ale nevěděl, jakým způsobem má navázat sociální kontakt. Stávalo se tak, že velmi často navazoval kontakt špatným způsobem. Například dětem rozbouřoval jejich stavby z lega nebo jim pomaloval jejich obrázky. Tímto způsobem ovšem narušoval chod mateřské školy. Z toho důvodu si respondentka syna vyzvedávala z mateřské školy již v poledne. Také uvedla, že v mateřské škole byla asistentka pedagoga, která sice v té době nebyla přidělena jejímu synovi, ale když byla možnost, věnovala se mu, což mu opravdu pomohlo. Poté mu byla přidělena asistentka pedagoga, kterou má k dispozici také nyní na základní škole. Na svou asistentku je tedy opravdu zvyklý a vnímá ji spíše jako svou tetu. V rámci výuky mu asistentka pedagoga pomáhala především se zapisováním domácích úkolů do jeho notýsku, kam také psala různé vzkazy. Respondentka se ale nyní snaží o to, aby byl její syn více samostatný, proto na něj asistentka pedagoga při výuce spíše pouze dohlíží. O svém synovi respondentka dále řekla, že když nechce dělat určitou činnost, zasekne se a začne dělat ve třídě nepořádek. Například si začne malovat anebo běhat po celé třídě. Z toho důvodu je mu také asistentka pedagoga přidělena. Jinak žádné afekty nebo jiné závažné obtíže se u něj při výuce nevyskytují. Respondentka se domnívá, že určité problémy by při výuce nejspíše ani nenastaly, pokud by syn nevěděl, že má někoho, kdo ho omluví. Respondentka si myslí, že její syn pomoci asistentky spíše zneužívá. Při rozhovoru také zmínila, že když s ním doma například počítá příklady z matematiky a řekne mu, že až to společně spočítají, může jít poté ven. Je potom schopný spočítat příklady během chvíle a bez jediné chyby. Jindy ale dokáže udělat několik zbytečných chyb, které jsou spíše způsobené jeho leností, tím, že danou činnost zrovna nechce vykonat. Přes obtíž s tělocvikem kvůli hypotonii, jež mu zůstala již od malička, nemá žádné jiné závažné obtíže. Přestože respondentka již od

malička se synem cvičila kvůli problémům s motorikou Vojtovu metodu. Stále má ale poněkud zvláštní pohyby. Z toho důvodu si ho velmi často děti nevybírají při tělocviku do družstva.

Ve volném čase začal od září docházet na doporučení paní doktorky na horolezeckou stěnu, která by mu měla pomoci s jeho motorikou. Respondentka uvedla, že od té doby si její syn opravdu méně stěžuje na tělocvik, dokonce uvedla, že je momentálně i více spokojenější. Ve volném čase si velmi rád čte nejen o kytkách, které ho zajímají již od dětství, ale také rád čte encyklopedie nebo knihy o stromech. Jeho vždy něco zaujme a o tom si nadále zjišťuje veškeré informace, ale raději z knížek. Jakoukoliv techniku odmítá. Kromě horolezecké stěny dochází do školní družiny a v létě na příměstské tábory. V létě byl také na sedmidenním letním táboře, kde byl opravdu spokojený. Poté byl také na letním táboře, který pořádala lesní mateřská školka, ale tam se mu bohužel nelíbilo. Bylo to především kolektivem, kde byli samí kluci. Je raději ve společnosti mladších dětí nebo holčiček, které jsou pro něj klidnější. Co se tedy týká sociální interakce, opravdu záleží na tom, v jakém kolektivu se zrovna nachází. Jinak během volnočasových aktivit, které navštěvuje, se nevyskytují žádné obtíže. Respondentka uvedla, že její syn je spíše introvert, a problémy si tedy nechává pro sebe. Zmínila, že při hře má rád, když je vše podle něj. Z toho důvodu občas vznikají hádky mezi ním a ostatními dětmi. To je také možná důvod, proč nemá žádné kamarády. Je velmi osamělý. Svůj volný čas tráví raději v blízkosti dospělých. Respondentka uvedla, že již od malička je zvyklý jezdit s jejími rodiči na různé výlety. Svůj volný čas tráví převážně čtením knih. Respondentka se snaží syna v jeho zájmu podporovat. Povídá si s ním tedy například o knížce, kterou zrovna čte. Jezdí s ním na různé výlety, na plavání nebo jdou společně bruslit. Protože má chlapec velmi dobrou sluchovou paměť, snaží se ho tímto směrem respondentka dále více rozvíjet. Činnosti, které ve svém volném čase nevyhledává, je fotbal a matematika. Respondentka se domnívá, že to do jisté míry zavinila ona sama, protože mu jednou řekla, že matematiku neměla nikdy moc ráda. Myslí si tedy, že si její názor vzal za svůj vlastní. Na APLU Jižní Čechy se respondentka nikdy neobrátila i z toho důvodu, že její syn nemá nijak závažné problémy.

6.8.6 Respondent č. 6

Respondentka o svém synovi ve věku 10,5 let, kterému byl diagnostikován Aspergerův syndrom až v 9 letech, řekla, že již v prvním roce byly zřejmé první náznaky Aspergerova syndromu. Uměl hláskovat slova, aniž by kloudně mluvil, a následně ve třech letech uměl číst a od čtyř let počítat. Neustále opakoval zakázané činnosti, nedokázal se orientovat v cizím prostředí a kolem šesti až sedmi let se začaly objevovat afekty spojené se změnami nálad. Začala se u něho také projevovat úzkost a vztek. Ovšem určité změny mu nedělají obtíže a nemá ani žádné určité rituály, které by musel dodržovat každý den. Dále respondentka uvedla, že syn navštěvuje běžnou základní školu, kde se během výuky u něho nevyskytují žádné obtíže. Přesto má k dispozici asistenta pedagoga, kterého sdílí ještě s dalším dítětem se SVP. Asistent pedagoga mu pomáhá především s komunikací a s navazováním sociálních vztahů s jeho spolužáky. Respondentka při rozhovoru uvedla, že jejím synovi je asistent pedagoga k dispozici především o přestávkách, kdy často dochází ke konfliktům především z důvodu určitého nepochopení nebo toho, že její syn doslovně vnímá nějaký žert, který si vztáhne ke své osobě.

Svůj volný čas tráví tím, že se stará o morče nebo o kočku. Také rád čte různé informace o vesmíru anebo o dracích. Respondentka také uvedla, že synovi dovolí jít ven, pouze pokud si to zaslouží. Odůvodnila to tím, že když mu vše povolovali, nebylo to příliš dobré a vedlo to dokonce i k tomu, že mu hrozil dvouměsíční pobyt v ústavu. Nyní se tedy snaží více ho kontrolovat. Jinak dochází do školního klubu, kde velmi často hraje hry na PlayStationu. Dříve ovšem také chodil do školní družiny. Mimo to také navštěvuje kurz keramiky a každé úterý matematický kroužek. Prostřednictvím keramiky se respondentka snaží u syna procvičovat motoriku, s níž má menší problémy. Dle respondentky se její syn začleňuje dobře, ale mnohdy je velmi panovačný a má tendenci se nadřazovat nad ostatní, což občas vede ke vzniku určitých konfliktů. Volný čas raději tráví s dospělými, ale vzhledem k Aspergerova syndromu nemá potíže ani s trávením času se svými vrstevníky. Mezi jeho hlavní volnočasové zájmy patří draci a vesmír. Činnosti, které ovšem nemá rád, jsou jakékoliv pohybové aktivity a příprava do školy. Respondentka také uvedla, že společný volný čas vzhledem k tomu, že mají ještě další dvě děti, příliš společně netráví. Přesto se snaží svého syna podporovat v jeho zálibách a prostřednictvím kroužků mu pomoci začlenit se mezi ostatní děti. Služeb

APLY Jižní Čechy respondentka nevyužila, ale využívala PasPoint Brno, které jim bohužel ničím nepomohlo.

6.9 Výsledky výzkumu

Pomocí metody vytváření trsů jsem seskupila určité výroky na základě vzájemného tematického překryvu do skupin.

6.9.1 Sociální interakce

Všechny respondentky při rozhovorech o svých dětech uvedly, že mají obtíže především s navazováním sociálních vztahů, což se promítá nejen v rámci výuky, ale také v jejich volném čase. Některé respondentky ale také uvedly podobně jako R1:

„Nemá problém se tedy začleňovat s ostatními. Podle mě je to i tím, že jeho nezajímá, co si ostatní myslí. On se opravdu zajímá jen o sebe.“ Přesto se ale následně zmínily o tom, že jejich dítě mělo, nebo stále má obtíže v oblasti sociální interakce. Například tedy R1 poté uvedla: *„V čem má ale obtíže, je začlenit se do různých aktivit nebo her. Jeho hry nebaví. Takže si ani se svými vrstevníky hrát nechce. V tomhle případě si tedy hraje raději sám.“*

Při rozhovoru některé respondentky o svém dítěti uvedly, že také záleží na kolektivu a situaci, ve které se zrovna nachází, nebo osobě, s kterou komunikuje. Například R3 uvedla: *„Má tedy problémy s navazováním kontaktu, ale spíše podle toho, s kým a v jaké situaci. Občas opravdu nemá problém s tím, že pokud vidí někoho prvně se mu představit a komunikovat s ním. Jakmile ale k takové situaci dojde, kdy naváže kontakt s druhým, nezajímá se o toho druhého. Okamžitě začne mluvit o svých zájmech a o tom, co jeho zajímá.“*

Ostatní respondentky při rozhovoru uvedly následující odpovědi. R2: *„Kromě tedy kamarádek, které měl, má ale stále obtíže zapojit se do kolektivu. Tím, jak je můj syn čestný a lpí na určitých pravidlech, tak se často dostává do konfliktů s ostatními dětmi.“* R4: *„Nyní s tím nemá příliš velké problémy, ale do druhé třídy nebyl opravdu schopný navázat kontakt s ostatními, vadili mu cizí lidé.“* R5 uvedla: *„Záleží opravdu na kolektivu. Třeba minulé léto se mu na příměstském táboře opravdu líbilo. Ale potom, jak jsem říkala, že byl na táboře, kde byli spíše kluci, tak tam se mu absolutně nelíbilo. V hrách má také rád, když je vše podle něho. Například ve škole, kde se hodně dělají kooperační týmy, tak to vím, že měl při nich párkrát s ostatními dětmi neshody.“*

Například chtěl, aby ostatní děti vymalovaly list fialovou barvičkou. Ostatní děti ale chtěly malovat list žlutou barvou. V ten moment vznikla hádka. Začal dokonce i rvát. Opravdu moc neumí pracovat v týmu. Neumí si uvědomit, že jsou tam i ostatní děti, které to chtějí třeba jinak než on. Chce zkrátka, aby vše bylo podle něho.“ R6 uvedla: „Záleží na kolektivu. Je mnohdy panovačný a nadřazuje se, což ne každý snese. Kvůli tomu občas vznikají i nepatrné konflikty.“

6.9.2 Zájmy

Respondentky při rozhovoru o svých dětech uvedly, že se ve svém volném čase primárně zajímají o věc nebo činnost, která je středem jejich zájmu. Respondentky se také zmínily, že až zvláštní hluboký zájem o danou věc nebo činnost u svých dětí zaznamenaly již v batolecím období. Převážně ale v předškolním a v mladším školním věku, kdy se jejich zájmy o určité činnosti začaly projevovat intenzivněji.

Z odpovědí respondentek vyplynulo, že jejich děti své zájmy v průběhu let střídají, přesto ale u nich vždy převažuje jeden zájem, ke kterému se stále vrací nebo o který prokazují neustálý zájem.

Jejich zaujetí pro určitou věc nebo činnost se projevuje i v jejich volném čase, neboť jsou schopny svým zájmům věnovat až nezvykle mnoho času. Nemají tedy obtíže s tím vydržet svou pozornost u dané činnosti i několik hodin.

Respondentky uvedly následující odpovědi. R1: uvedla: *„Ve svém volném čase se ale primárně zajímá o auta, hodiny a zeměpis. To ho nejvíce zajímá.“* R2: *„Internet a počítač je střed jeho zájmu. Co ho ale také baví, tak jsou hrady a zámky, vědecké a technické věci. Občas se také zajímá o vesmír a matematiku. Matematika ho ve škole opravdu hodně zajímá. Převážně ale svůj volný čas tráví na počítači.“* R3: *„Především se zajímá o všechno, co je spojeno s vojáky. To u něho přetrvává už nějakou dobu. Ale nyní se také zajímá o ptáky. Kde žijí, jak vypadají, proč tak vypadají, co jedí, kolik váží. Zkrátka potřebuje vědět všechno o každém ptákoví. Nebo si tedy hodně staví z lega, které ho také baví, ale nijak hlouběji se o to nezajímá.“* R4 o svém synovi uvedla: *„Především se zajímá o počítač, programování a hraní na kytaru. Na kytaru hraje dvě hodiny denně, což mě osobně nepřijde málo. Také tedy dochází na kroužek angličtiny a informatiky. Převážně se ale věnuje počítači. Už ve druhé třídě říkal, že se chce stát programátorem.“* R5: *„Hodně čte. Ze začátku četl jenom o kytičkách, pak o stromech a teď čte prostě úplně všechno. Má i encyklopedie a různé knihy. My jsme ale celkem*

rádi, protože poslouchat celý den jenom o kytičkách bylo pak už docela únavné. Jeho většinou něco zaujme a pak si o tom vyhledává a zjišťuje informace. Zjišťuje si to, ale jenom z knížek. Úplně odmítá tablet, počítač nebo mobil. Jenom knihy ho zajímají, moderní techniku on v podstatě odmítá. Mně osobně přijde, že princip mobilu pochopil až nyní. Vůbec se o to nezajímá. Například když mu volá babička tak to kolikrát zavěsí a nic neřekne. Jinak jeho zájmy se mu tak nějak mění, sice stále u něho přetrvává určitá ulpívavost. Ovšem už ne pouze na to jedno téma. Spíš svoje zájmy, okruhy témat rozšiřuje.“ R6 uvedla: „Ve svém volném čase kromě toho, že tedy chodí do školního klubu nebo na matematický kroužek, se zajímá především o vesmír a draky.“

6.9.3 Motorika a koordinace

Další vzniklá skupina na základě tematického překryvu je motorika a koordinace. Všechny respondentky při rozhovory uvedly, že jejich dítě má obtíže s motorikou a koordinací. To má za následek, že se děti s AS vyhýbají nejen v rámci výuky, ale i ve svém volném čase jakýmkoliv činností nebo aktivitám zahrnujícím pohyb. Kromě sportovních aktivit mají tedy také například obtíže s psaním nebo s kreslením.

Některé respondentky uvedly, že již od malička mělo jejich dítě obtíže s motorikou a koordinací. Z toho důvodu některé respondentky již od malička se svým dítětem cvičily Vojtovu metodu nebo pomocí rehabilitací či volnočasových aktivit zaměřených na pohyb se snažily odstranit nebo alespoň zmírnit určité obtíže v oblasti motoriky a koordinace.

Respondentky při rozhovoru uvedly následující odpovědi: R1: *„Psaní a veškerá manuální činnost. Oblékat se, držení lžice, krájení, obouvání si bot. Takže já mu již od mala zavazuji boty a on mi u toho ještě pochoduje a nadává mi, že jsem pomalá. Takže jakákoliv manuální činnost je katastrofa. Nemá dále rád žádné stolní hry nebo pexeso.“*

R2: *„Sportovní aktivity. Nemá je rád. Ani je sám nevyhledává. On je takový, že když spadne z kola a odře si koleno, tak už dál nechce na kole jezdit. On si řekne, že jednou jsem z kola spadl a odřel se, tak to mi stačí, dál už na tom jezdit nechci.“* R3: *„Nemá rád dlouhé procházky nebo jakékoliv sporty. Vyhýbá se tomu.“*

R4 uvedla: *„Činnosti, které opravdu přímo a doslova nenávidí, je tělocvik nebo výtvarná výchova. To jsou pro něho ve škole opravdu přímo tragické předměty.“* R5: *„Nebaví ho počítače a takovéhle věci. Potom nemá rád ve škole tělocvik a matematiku.“* R6: *„Nejvíce přípravu do školy a sportovní hry. Jinak asi nic jiného.“*

6.9.4 Školní družina a asistent pedagoga

Poslední dvě skupiny, které se objevily u všech výroků respondentů, byla školní družina a asistent pedagoga. Dvě skupiny jsem seskupila dohromady, protože spolu úzce souvisí.

Všechny respondentky při rozhovoru uvedly, že jejich dítě docházelo, nebo stále dochází do školní družiny. V rámci inkluzivního vzdělávání mají děti se SVP, tedy také děti s Aspergerovým syndromem možnost zařadit se do běžné školní docházky. Mohou ale také docházet do školní družiny, což je jedním ze školských výchovných zařízení pro zájmové vzdělávání. Ve školní družině probíhají různé aktivity a činnosti, které dětem umožňují navazovat sociální vztahy. Respondentky uvedly, že jejich dítě navštěvuje, nebo navštěvovalo školní družinu především z toho důvodu, aby se naučilo vzájemnému kontaktu a docházelo tak k minimalizaci určitých obtíží, které mají v oblasti sociální interakce.

V rámci inkluzivního vzdělávání a podpůrných opatření mají žáci se SVP právo na využití asistenta pedagoga. Některé respondentky uvedly, že jejich dítě má, nebo mělo k dispozici asistenta pedagoga nejen v rámci výuky, ale také ve školní družině. Přestože některé dále přiznaly, že jejich dítě sice nemělo během vyučovacích hodin žádné závažné obtíže, přesto se o školních přestávkách vyskytovaly konflikty. Bylo to z důvodu hluku, určitého nepochopení, lpění na dodržování pravidel nebo tím, že se během školní přestávky jedinec s AS dostal do situace, ve které nevěděl, jakým způsobem má reagovat, což v něm vyvolalo nepřiměřenou reakci.

Odpovědi respondentek týkající se tématu školní družiny a asistenta pedagoga:

R1 uvedla: „*Chodí do školní družiny, kde si povídá nejraději se svou vychovatelkou.*“

R1 dále doplnila: „*On měl asistentku, protože nám ve školce říkali, že by to pro něho bylo vhodnější. Takže nastoupil s asistentkou, později mu ji ale odebrali, protože ji nadále nepotřebuje. Usoudili, že jsou tam jiné děti, které ji potřebují víc než on.*“ R2: „*Má asistenta pedagoga, který je mu k dispozici během výuky. Dříve i po dobu, kdy byl ve školní družině.*“

R2 dále uvedla: „*Během výuky nepotřebuje pomoci. Spíše o přestávkách během volného času, kdy se tedy vyskytují určité incidenty mezi ním a ostatními dětmi.*“ R3: „*Když docházel na základní školu, chodil také do školní družiny.*“

R3 dále uvedla: „*V rámci výuky na základní škole měl k dispozici asistenta pedagoga. Nyní tam, kam dochází,*

jsou asistenti, sociální pracovníci, kteří mu pomáhají při různých činnostech a aktivitách.“ R4: „Ano ve druhé třídě mu byl přidělen asistent pedagoga. Především z toho důvodu, že při nástupu do školy utíkal neustále jeden čas z výuky. Také z důvodu, že používal vulgární slova vůči paní učitelce nebo jiné asistence. Asistentka mu byla také k dispozici ve školní družině, kam dříve docházel.“ R5: „Potom tedy také navštěvuje školní družinu, kde má k dispozici asistentku, ale jsme s ní domluvené, že pokud potřebuje odejít dřív, není to žádný problém. Občas ho také dáváme do ranní školní družiny, kde je sám bez asistentky. Spíše ale chodí do školní družiny odpoledne. Nyní i jak jsou ve školní družině nové a mladší děti, tak si s nimi rozumí. Opravdu ale nemá problém s tím být ve školní družině sám. On si tam tak nějak zaleze nebo si maluje.“ R5 také uvedla: „Má k dispozici asistentku. Takhle, když nastoupil na základní školu, tak tam ta asistentka s ním ve třídě normálně seděla. Potom si sám řekl, že nechce, aby vedle něho už nadále seděla. Vzhledem k tomu, že ve třídě jsou ještě dva další chlapci, kteří by potřebovali asistentku. Tak jsem se s paní učitelkou domluvila, že si paní asistentka sedne dozadu do třídy, kde s ní budou sedět všichni tři. Tedy ty dva chlapci a můj syn a bude se mezi nimi střídat. Je sice přidělena jenom našemu synovi, ale vzhledem k tomu, že on nepotřebuje celodenní péči, tak pomáhá i ostatním, aby třída fungovala.“ R6 uvedla: „Dříve chodil do školní družiny, ale protože mu je nyní přes deset let, chodí do školního klubu, kde velmi často hraje hry na PlayStationu.“ R6: „Ano, má k dispozici asistenta pedagoga. Sdílí ho, ale ještě s dalším dítětem se SVP.“

7 Shrnutí

V praktické části jsem za pomoci kvalitativního výzkumu a metodou polostrukturovaného rozhovoru, který sestával z předem připravených otázek na základě teorie uvedené v teoretické části bakalářské práce, získala od jednotlivých respondentů důležité informace pro naplnění předem stanovených cílů a zjištění důležitých poznatků, které jsem využila pro účely výzkumu bakalářské práce.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit specifika trávení volného času u dětí s Aspergerovým syndromem. Pomocí audiozáznamu a průběžných poznámek jsem získala důležitá data, která jsem následně přepsala do elektronické podoby. Poté jsem shrnula zjištění z jednotlivých rozhovorů a metodou vytváření trsů data analyzovala. Metodou vytváření trsů jsem určité výroky respondentek na základě tematického překryvu seskupila do skupin.

Skupinami, které vznikly metodou vytváření trsů, jsem zjistila specifika trávení volného času dětí s AS. Skupiny uvedené ve výsledcích výzkumu jsou sociální interakce, zájmy, motorika a koordinace a následně školní družina a asistent pedagoga.

Specifikem trávení volného času u dětí s AS je, že vzhledem k narušenému vývoji především v oblasti sociální interakce mají obtíže navazovat sociální vztahy, což se projevuje nejen v rámci školního vyučování, ale také v jejich volném čase. Děti s Aspergerovým syndromem ale stejně jako ostatní děti touží po přátelství, sociálním kontaktu a pochopení. Pokud ale děti s AS vzhledem k obtížím v oblasti sociální interakce, které jsou pro AS velmi specifické, nejsou vedeny již od malička k učení se sociálnímu kontaktu, v různých situacích navazují sociální kontakt, ale z našeho úhlu pohledu velmi špatným způsobem. Například to, že dítě s AS druhému dítěti pomaluje obrázek nebo při komunikaci hovoří pouze o sobě a o svých zájmech.

S čím se tedy pojí druhá skupina, a to jsou zájmy. Všechny respondentky uvedly, že jejich dítě vykazuje až hlubokou zálibu o určitý jev, což je vzhledem k charakteristice Aspergerova syndromu specifické. Děti s AS jsou schopny udržet svou pozornost u určité činnosti, která je středem jeho zájmu i několik hodin. V dané oblasti mohou děti s AS vynikat a prokazovat až nadprůměrnou úroveň znalostí. Určité specifické zájmy můžeme zaznamenat již v průběhu vývoje dítěte, ale mohou se během jejich života měnit. Přesto však může přetrvat jeden jediný zájem, ke kterému se budou stále vracet. Respondentky při rozhovoru uvedly různé zájmy jako čtení, počítač, matematiku,

vesmír apod. Těmto svým zájmům se jejich děti s Aspergerovým syndromem primárně věnují i ve svém volném čase.

Dalším specifikem trávení volného času dětí s Aspergerovým syndromem je to, že vzhledem k vyhraněnosti zájmů z nejrůznějších oblastí, nevyhledávají činnosti nebo hry zaměřené na motoriku a koordinaci, protože jsou jaksí neobratné. Obtíže s motorikou a koordinací zaznamenaly u dětí již v batolecím období. Z toho důvodu se také snaží obtíže v dané oblasti zmírnit Vojtovou metodou nebo docházením na rehabilitace. R5 dokonce uvedla, že jejímu synovi pomáhá šplhání po horolezecké stěně.

Posledními dvěma analyzovanými skupinami je školní družina a asistent pedagoga. Kromě tematického překryvu v odpovědích respondentek, na jejichž základě byla provedena analýza školní družiny a asistenta pedagoga jsem otázkou: **Navštěvuje Vaše dítě volnočasová zařízení?** Chtěla zjistit, zda je specifikem trávení volného času u dětí s AS také návštěva volnočasového zařízení. Kromě odpovědí respondentek, že jejich dítě navštěvovalo, nebo stále navštěvuje školní družinu především z důvodu minimalizace určitých obtíží v oblasti sociální interakce (prostřednictvím aktivit a činností ve školní družině děti navazují sociální vztahy), některé respondentky také uvedly, že jejich dítě navštěvuje horolezeckou stěnu, centrum zaměřené na jemnou i hrubou motoriku, především tedy na grafomotorické cvičení, matematický kroužek nebo kroužek anglického jazyka apod. Právě různé volnočasové aktivity směřují k naplnění jejich zájmu nebo k tomu, aby se skrze ně minimalizovaly obtíže, které se u dětí s AS vyskytují.

Při rozhovoru jsem respondentům pokládala také otázku: **Využíváte služeb, které nabízí APLA Jižní Čechy?** Danou otázkou jsem chtěla zjistit, zda respondentky navštěvují aktivity, které APLA Jižní Čechy dětem s Aspergerovým syndromem nabízí. Mimo různé aktivity nabízí rodinám také letní tábory pro děti s AS. Pouze R1 a R2 uvedly, že jejich dítě navštěvuje nebo bude navštěvovat služby, které APLA Jižní Čechy nabízí. Ostatní respondentky uvedly, že se na APLU Jižní Čechy obrátily pouze se svými dotazy, ale nadále služeb, které organizace nabízí, nevyužily.

V rámci inkluzivního vzdělávání respondentky uvedly, že jejich dítě mělo, nebo stále má k dispozici asistenta pedagoga, který je jim k dispozici nejen v rámci vyučovacích hodin, školních přestávek, ale také ve školní družině, kterou dítě navštěvuje.

V praktické části jsem se také zaměřila na zjištění, zda se určité obtíže, které jsem zmínila v teoretické části bakalářské práce, ve třetí kapitole, projevují u dětí s Aspergerovým syndromem i v jejich volném čase. Mimo obtíží s motorikou a koordinací a sociální interakcí některé respondentky při rozhovoru uvedly o svém dítěti následující obtíže: přecitlivělost na hlasité zvuky, lpění na dodržování pravidel a spravedlnosti, hovoření pouze o svých zájmech nebo neporozumění vtipům. V kolektivu dětí to může vyvolat konflikt nebo nepochopení. U dítěte s AS to může vyvolat stres či nepřiměřenou reakci na danou situaci.

Jedním ze specifických symptomů Aspergerova syndromu jsou rutinní činnosti. Při rozhovoru jsem respondentům pokládala otázku: **Má určité rituály, které dodržuje každý den?** Pouze R1 uvedla následující odpověď: *„Nemá, nedělá mu problém ani to, když se ve škole nejede přesně podle rozvrhu, ale pokud chceme někam jet, tak musíme odjet hned ráno, jinak se zacyklí ve svých činnostech.“* Přestože respondentka o svém dítěti uvedla, že nedodržuje žádné rutinní činnosti, zmínila, že pokud nastane situace, o které dítě není předem informováno, může vést jako v daném případě k zacyklení se v činnostech. Ostatní respondentky spíše uvedly, že žádné každodenní rituály jejich dítě nedodržuje. Domnívám se, že je to z toho důvodu, že dané oblasti nevěnují příliš velkou pozornost. Aspergerův syndrom je ale velmi různorodý, jehož symptomatika plynule přechází do normy. Dítě tedy nemusí vykazovat všechny symptomy, které jsou dle kritérií MKN-10 WHO uváděny.

V praktické části bakalářské práce jsem se také zaměřila na to, jak samotní rodiče dítěte s Aspergerovým syndromem tráví jejich společný volný čas. Všechny respondentky uvedly, že se snaží jejich společný volný čas naplňovat především aktivitami nebo výlety, které směřují k zájmům dítěte. V jejich zájmech se je rodiče snaží plně podporovat. Některé respondentky dále uvedly, že společný volný čas využívají také k tomu, aby svým dětem například cvičením Vojtovy metody pomohly odstranit obtíže v oblasti motoriky a koordinace. Snaží se tedy společný volný čas využívat k nácvikům určitých činností, s kterými má jejich dítě obtíže.

Z jednotlivých rozhovorů také vyplynulo, že děti s AS svůj volný čas tráví raději v přítomnosti dospělých nebo naopak v přítomnosti mnohem mladších dětí, než jsou ony samy. Je to především z toho důvodu, že dospělí dítě vyslechnou a s mladšími dětmi především při hře si děti s Aspergerovým syndromem rozumí více než se svými vrstevníky.

V praktické části bakalářské práce jsem měla možnost prostřednictvím rozhovorů nahlédnout mezi děti s Aspergerovým syndromem a zjistit specifika trávení volného času dětí s AS a výše uvedené cíle bakalářské práce.

Aspergerův syndrom je specifický určitými obtížemi, které jsem uvedla v teoretické části a následně v praktické části bakalářské práce. Pokud dokážeme vyplnit jejich volný čas funkčními rozvíjejícími aktivitami, můžeme jim pomoci projevy, které jsou pro Aspergerův syndrom specifické zmírnit.

Závěr

V bakalářské práci jsem se především zajímala specifiky trávení volného času dětí s Aspergerovým syndromem. Protože se daný syndrom řadí dle klasifikace MKN-10 WHO mezi poruchy autistického spektra, první dvě kapitoly teoretické části jsem věnovala samotné problematice autismu a vymezením jednotlivých poruch autistického spektra. Následně jsem se zabývala charakteristikou Aspergerova syndromu, kde jsem uvedla diagnostiku, obtíže, které se u dětí s AS vyskytují, nebo mohou vyskytovat, a rozlišení Aspergerova syndromu dle Kateřiny Thorové, z jejíž literatury jsem v teoretické části své bakalářské práce převážně čerpala veškeré důležité informace. Ve čtvrté kapitole teoretické části jsem se věnovala vymezením pojmů volný čas a dalším, které se následně ukázaly jako skupiny vzniklé na základě analýzy kvalitativních dat metodou vytváření trsů v praktické části bakalářské práce.

Prostřednictvím vlastního výzkumu v praktické části jsem měla možnost nejen naplnit cíle bakalářské práce, ale také lépe pochopit samotné téma. Děti s Aspergerovým syndromem jsou výjimečné v tom, že jsou na rozdíl od jiných poruch autistického spektra až nadprůměrně inteligentní. Přestože ale v některých oblastech dokážou vykazovat až nadprůměrné znalosti, mají určité obtíže, které jejich život do jisté míry ovlivňují. Vhodným přístupem a aktivitami ve volném čase můžeme dětem s Aspergerovým syndromem samozřejmě pomoci nebo alespoň minimalizovat určité obtíže, které se u nich vyskytují nejen v rámci výuky, ale i v jejich volném čase.

Cíle bakalářské práce se mi prostřednictvím teoretické části a následně vlastním výzkumem v praktické části podařilo naplnit. Poznatky, které vyllynuly nejen z teoretické části, ale také po zpracování informací z praktické části, by mohly být přínosné pro poznání samotné problematiky autismu a především k uvědomění si, že volný čas a jeho smysluplné využití nám může výrazně obohacovat náš život. Z toho důvodu je důležité, jakými aktivitami bude náš volný čas každého vyplněn. Dětem s Aspergerovým syndromem by vhodný přístup a správný výběr aktivit mohl výrazně zlepšit kvalitu jejich života. Postřehy, které jsem shromáždila v bakalářské práci, by mohly být přínosným materiálem pro další zkvalitnění volného času dětí s Aspergerovým syndromem.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

- ATTWOOD, T. *Asperger's syndrome: A guide for Parents and Professionals*. London: Jessica Kingsley Publishers Ltd., 1998. ISBN 978-1853025778.
- ATTWOOD, T. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-979-8.
- BARTOŇOVÁ, M.; VÍTKOVÁ, M. *Strategie vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v inkluzivním prostředí základní školy*. Texty k distančnímu vzdělávání. 1. vydání. Brno: Paido Brno, 2016. ISBN 978-80-7315-255-0.
- BAZALOVÁ, B. *Poruchy autistického spektra v kontextu české psychopedie*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5930-6.
- BAZALOVÁ, B. *Poruchy autistického spektra: teorie, výzkum, zahraniční zkušenosti*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5781-4.
- BOGDASHINA, O. *Specifika smyslového vnímání u autismu a Aspergerova syndromu*. Přeložila: ČÍŽKOVÁ, H. Praha: Pasparta, 2017. ISBN 978-80-88163-06-0.
- BOYD, B. *Výchova dítěte s Aspergerovým syndromem: 200 nápadů, rad a strategií*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-834-0.
- FISCHER, S. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální: učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-792-7.
- GILLBERG, Ch.; PEETERS, T. *Autismus - zdravotní a výchovné aspekty: výchova a vzdělávání dětí s autismem*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-201-7.
- HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, 2003. Texty pro distanční studium. ISBN 80-7290-128-1.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

- HOFBAUER, B.; KAPLÁNEK, M. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7394-240-3.
- HRDLÍČKA, M.; KOMÁREK V. *Dětský autismus: přehled současných poznatků*. Praha: Portál, 2004. ISBN 978-80-7178-813-3.
- JELÍNKOVÁ, M. *Autismus VIII: pedagogicko-psychologické hodnocení a výchovně vzdělávací strategie u žáků s autismem*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2004. ISBN 80-86856-00-3.
- KAPLÁNEK, M. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1250-8.
- KENDÍKOVÁ, J. *Asistent pedagoga*. Praha: Raabe, 2017, s. 15.
- KNAPCOVÁ, M. *Komunikační systém VOKS*. 4. rozšř. a přepr. vyd. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2018. ISBN 978-80-7481-215-6.
- LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7.
- LINDEROVÁ, I.; SCHOLZ, P.; MUNDUCH, M. *Úvod do metodiky výzkumu*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2016. ISBN 978-80-88064-23-7.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vydání Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- MOOR, J. *Hry a zábavné činnosti pro děti s autismem: praktické nápady pro každý den*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-787-9.
- PEETERS, T. *Autismus: od teorie k výchovně-vzdělávací intervenci*. Praha: Scientia, 1998. ISBN 80-7183-114-X.
- PŘINOSILOVÁ, D. *Diagnostika ve speciální pedagogice: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-157-7.
- RADKOVÁ, I., HOŘEJŠÍ, J., *Aspergerův syndrom: život pod společenským tlakem*. Praha: Galén. 2018. ISBN 978-80-7492-386-9.
- SCHOPLER, E.; MESIBOV, G. B. *Autistické chování*. Praha: Portál, 1997. ISBN: 80-7178-133-9

- SLÁDEČKOVÁ, S.; SOBOTKOVÁ, I. *Dětský autismus v kontextu rodinné resilience*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4219-8.
- STRUNECKÁ, A. *Přemůžeme autismus?* Petrovice: ProfiSales, 2016. ISBN 978-80-87494-23-3.
- STRUNECKÁ, A.; URBÁNKOVÁ, B., CECAVOVÁ, L.; ŠÁRKOVÁ, A. *Přemůžeme autizmus?: průvodce pro rodiče, použitelný i pro pediatry, psychiatry a všechny obětavé bytosti, které se snaží pomáhat dětem s autizmem*. Blansko: ALMI, 2009. ISBN 978-80-904344-0-0.
- ŠPORCLOVÁ, V. *Autismus od A do Z*. Praha: Pasparta, 2018. ISBN 978-80-88163-98-5.
- ŠVAŘÍČEK, R.; ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, dezintegrační porucha*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7.
- THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: včasná diagnóza branou k účinné pomoci: informační příručka. 2. vyd.* Praha: APLA, 2008. ISBN 978-80-254-6339-0.
- THOROVÁ, K. *Poruchy autistického spektra: Rozšířené a přepracované vydání*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9.
- URBANOVSKÁ, E. *Jak pracovat se žákem s poruchami autistického spektra*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2678-5.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese. 3. rozšř. a přeprac. vyd.* Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
- VILÁŠKOVÁ, D. *Strukturované učení pro žáky s autizmem: s přihlédnutím k postižení zraku a mentální retardaci*. Praha: Septima, 2006. ISBN 80-7216-233-0.
- ZILCHER, L.; SVOBODA, Z. *Inkluzivní vzdělávání: efektivní vzdělávání všech žáků*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0789-6.

Internetové zdroje:

- ATWOOD, T. *The complete Guide to Asperger's Syndrome*. eBook.[online]. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 2007. ISBN pdf eBook 978-1-84642-559-2. [cit.2020-01-22] Dostupné na WWW: <<http://www.autismforthvalley.co.uk/files/5314/4595/7798/Attwood-Tony-The-Complete-Guide-to-Aspergers-Syndrome.pdf>>.
- Autismus-screening. eu [online]. Praha: Centrum Terapie Autismu, Posl. úpravy 30. 11. 2019 [cit. 2019-11-30]. Dostupné na: WWW: <<https://www.autismus-screening.eu/>>.
- GRÝCOVÁ, L. *Aspergerův syndrom*. Odborný časopis [online]. Praha: Pharma News s.r.o. [cit. 2019-12-30]. Dostupné na WWW: <<http://www.pharmanews.cz/info-a-kontakty/>>.
- MKN-10: F84 Pervazivní vývojové poruchy [online]. Praha: ÚZIS ČR. Posl. úpravy 30. 11. 2019 [cit. 2019-11.31] Dostupné na WWW: <<https://old.uzis.cz/cz/mkn/index.html>>.
- Národní ústav pro vzdělávání: *Podpůrná opatření* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, Posl. úpravy 29. 01. 2020 [cit. 2020-01.29]. Dostupné na WWW: <<http://www.nuv.cz/kontakty>>.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. eBook.[online]. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN pdf eBook 978-80-7290-666-6. [cit. 2020-01-26]. Dostupné na WWW: <https://martinakocerova.cz/wp-content/uploads/2015/07/pavkova_pvc.pdf>.
- *Zákony pro lidi: Vyhláška č. 27/2010 Sb.* [online]. Zlín: AION CS, s.r.o., Posl. úpravy 29. 01. 2020 [cit. 2020-01.29]. Dostupné na WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/>>.

Ostatní zdroje:

- MAREŠOVÁ, P. *Rozvoj komunikace u dítěte s poruchami autistického spektra*. Jak rozvíjet komunikaci u dítěte s PAS. APLA Jižní Čechy, z.ú. 7. 6. 2019.

Seznam použitých zkratk

AAP	American Academy of Pediatrics
AS	Aspergerův syndrom
DSM	Diagnostický statistický manuál
IVP	Individuální vzdělávací plán
MKN	Mezinárodní klasifikace nemocí
PAS	Poruchy autistického spektra
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
ŠVP	Školní vzdělávací program
WHO	World Health Organization

Seznam příloh

Příloha č. I. – Informovaný souhlas

Příloha č. II. – Přepis rozhovorů s respondenty

- Rozhovor č. 1
- Rozhovor č. 2
- Rozhovor č. 3
- Rozhovor č. 4
- Rozhovor č. 5
- Rozhovor č. 6

Přílohy

Příloha I. – Informovaný souhlas

Souhlasím s nahráváním rozhovoru na diktafon a s použitím jeho záznamu k účelům bakalářské práce.

Podpis:

Příloha II. – Přepis rozhovorů s respondenty

Rozhovor č. 1

1. Kolik let je Vašemu dítěti?

„7,5 let.“

2. Kdy jste si poprvé všimla, že Vaše dítě vykazuje známky s Aspergerovým syndromem?

„On byl nestandardní již úplně od malička, ale Aspergerův syndrom nám diagnostikovali až teď. My jsme tedy diagnózu nejprve nechtěli, ale jak se syn vyvíjel, tak zvláštnosti byly vidět čím dál tím více. My máme vlastně hraniční AS. Řekli nám, že jsme na hranici a že časem to může být zase jiné.“

3. Jaké známky typické pro Aspergerův syndrom Vaše dítě vykazovalo?

„Již od malička se špatně orientoval v prostoru. Mysleli jsme si, že špatně vidí, proto jsme s ním chodili na oční. Vystřídali jsme několik doktorů, protože nám přišlo, že nevidí, ale pořád nám říkali, že vidí perfektně. Až později se zjistilo, že má špatně napojené oči na mozek, že se špatně orientuje v prostoru. Neustále mluví, pořád se ptá na stejné věci dokola, a přitom neposlouchá odpovědi. Také nevydrží sám se sebou.“

4. Má určité rituály, které dodržuje každý den?

„Nemá, nedělá mu problém ani to, když se ve škole nejede přesně podle rozvrhu, ale pokud chceme někam jet, tak musíme odjet hned ráno, jinak se zacyklí ve svých činnostech. Třeba když byl malý, tak se šel houpat na houpačku a nemusel se najíst, napít, prostě se houpal a z té houpačky jsem ho nemohla sundat. Má pořád opakující se činnost. Nyní skáče na trampolíně, to je také pořád dokola, že ho odtamtud nemůžeme dostat ani na jídlo. Ale ve škole se drží. Učitelka mi tvrdí, že nemá vůbec žádné výkyvy oproti ostatním dětem. Dokonce ani nevykazuje žádné známky jinakosti, což vůbec nechápu. Jakmile přijde domů, tak nastane výbuch. Musí se neustále s něčím mazlit. Například ze školy stále chodí domů s rozbitými gumami. Takže si tam asi láme gumu nebo tužku. Musí mít neustále nějak zabavený ručičky. Asi díky tomu to ve škole vydrží, ale doma ten tlak pak povolí. To pak pořád mluví, chodí, skáče, do něčeho tluče.“

5. V kolika letech byl Vašemu dítěti diagnostikován AS?

„Až nyní.“

6. Jakou základní školu navštěvuje?

„Tady školu na V.“

7. Vyskytují se u dítěte v rámci výuky jisté potíže?

„Umí číst a počítat, ale kresbu má neustále na úrovni dvouletého dítěte. Nikam se to nevyvíjí, s psaním má stejné obtíže. Takže dostal úlevy při psaní diktátů, protože celé by nezvládl napsat.“

8. Má Vaše dítě k dispozici asistenta pedagoga?

„On měl asistentku, protože nám ve školce říkali, že by to pro něho bylo vhodnější. Takže nastoupil s asistentkou, později mu ji ale odebrali, protože ji nadále nepotřebuje. Usoudili, že jsou tam jiné děti, které ji potřebují víc než on.“

9. V čem Vaše dítě potřebuje v rámci výuky na základní škole pomoci?

„Potřebuje pouze ulevovat při psaní, jinak nemá s ničím problémy.“

1. Jakým způsobem tráví svůj volný čas Vaše dítě?

„Chodí do školní družiny, kde si povídá nejraději se svou vychovatelkou. Potom také tedy chodí do centra, kde jsou aktivity zaměřené převážně na grafomotoriku. Tam chodí jednou týdně na tři hodiny. Ještě s ním také chodíme na rehabilitace. Ve svém volném čase se ale primárně zajímá o auta, hodiny a zeměpis. To ho nejvíce zajímá.“

2. Navštěvuje Vaše dítě volnočasová zařízení?

„Chodí tedy do centra, kde má grafomotoriku i jemnou a hrubou motoriku. Děti si tam samy vaří, dělají si samy svačinky. Také tam probírají naučné věci jako například lidské tělo a zeměpis. To, co měla dcera v páté třídě, se on v centru již učil. Chodí tam jednou týdně na tři hodiny. Synovi se tam moc líbí. Také s nimi podnikají různé výlety. Chodí do muzea nebo do planetária na výstavy. Strašně nám zde pomohli.“

3. Vyskytují se v rámci volnočasových aktivit Vašeho dítěte problémy, které souvisejí s Aspergerovým syndromem?

„Vůbec, on je jakoby všude zdejší. On přijde, začne s každým komunikovat. Má ovšem dost manipulativní chování. Vůbec ho nezajímá, když si s ním někdo nechce hrát. On to nepozná. Jenomže on je schopný si děti zpracovat takovým způsobem, že neexistuje, aby mu někdo řekl, že si s ním někdo nechce hrát. Nezajímají ho emoce ostatních, jeho zajímá jen on, aby měl to svoje.“

4. Jak se podle Vás sociálně začleňuje?

„Nemá s tím problém. V centru, kam dochází, má dokonce svého nejlepšího kamaráda. Nebo ve škole taky nemá problém začlenit se do kolektivu. Možná je to ale tím, že s většinou dětí se už zná od školky. Nemá problém se tedy začleňovat s ostatními. Podle mě je to i tím, že jeho nezajímá, co si ostatní myslí. On se opravdu zajímá jen o sebe. V čem má ale obtíže, je začlenit se do různých aktivit nebo her. Jeho hry nebaví. Takže si ani se svými vrstevníky hrát nechce. V tomhle případě si tedy hraje raději sám. Třeba ve školní družině si rád hraje se šňůrkou od starého telefonu. To ho baví. Nebo je spíše s paní vychovatelkou než s ostatními dětmi. Co mě teď tedy také napadlo, tak má občas problémy s pochopením různých výrazů. Takže občas v komunikaci s jinými dětmi dochází k určitému nepochopení. Některé výrazy nebo emoce mu dělají obtíže pochopit.“

- 5. Tráví svůj volný čas raději se svými vrstevníky, nebo v blízkosti dospělých?**
„Výhradně s dospělými. Odpovídáme mu na otázky, které on chce slyšet. Jeho vrstevníci jeho otázky nechápou. Pak si tedy syn myslí, že jsou všichni v jeho okolí hloupi. On nedokáže pochopit, že neznáte na jeho otázky odpověď, nebo že mu nechcete odpovídat na jeho otázky.“
- 6. Má určité zájmy, o které se zajímá i ve svém volném čase?**
„Teď se zajímá o auta, takže jsme často na internetu a vyhledáváme auta. Předtím to ale byly hodiny. Neustále si prohlížel hodinky. Teď jsme ho také vzali do Protivína, kde je nově otevřený svět času. To byl naprosto nadšený. Takže se mu zájmy spíše střídají. Hodiny ale svým způsobem tak nějak stále přetrvávají. Teď mimo aut a hodin ho také zajímá zeměpis.“
- 7. Vyskytuje se u Vašeho dítěte činnost, kterou nemá rád?**
„Psaní a veškerá manuální činnost. Oblékat se, držení lžice, krájení, obouvání si bot. Takže já mu již od mala zavazuji boty a on mi u toho ještě pochoduje a nadává mi, že jsem pomalá. Takže jakákoliv manuální činnost je katastrofa. Nemá dále rád žádné stolní hry nebo pexeso.“
- 8. Pokud ano, jak ho motivujete k tomu, aby danou činnost vykonával?**
„My ho nemotivujeme, my to za něho raději uděláme. Protože už je to tak vysilující a náročný mu to neustále ukazovat, jak to má udělat správně, že to za něho raději uděláme sami.“

9. Jak využíváte volný čas se svým dítětem?

„Chodíme s ním na rehabilitace, kde cvičí Vojtovu metodu, aby se mu nastartoval mozek. Díky tomu dokonce začal jezdit na kole. Každý den s ním doma cvičím pár základních cviků. Je tedy problém donutit ho to udělat, ale opravdu aspoň každý den chvilku. Také s ním navštěvujeme jeho doktory a neustále s ním cvičíme grafomotoriku. Hodně s ním také jezdíme na výlety, abychom ho podpořili v jeho zájmech. My nechodíme na dětské hřiště, ale po hradech a muzeích již od malička. Snažíme se ho také prostřednictvím knížek naučit emoce. Co je vztek, radost apod. Protože on nedokáže rozlišit jednotlivé emoce.“

10. Využíváte služeb, které nabízí APLA Jižní Čechy?

„Až nyní budeme do APLY docházet, každý čtvrtek do skupiny dětí s Aspergerovým syndromem. My jsme tam chtěli už, když jsme skončili v rané péči, ale neměli jsme stále určenou diagnózu. Ale teď, když ji máme, nám paní doktorka B. otevřela do APLY dveře. Pokud dítě nemá stanovenou diagnózu, nemá do těchto zařízení otevřené dveře, nebo nárok na úlevy, popřípadě na asistenta pedagoga.“

Rozhovor č. 2

1. Kolik let je Vašemu dítěti?

„Je mu 9 let.“

2. Kdy jste si poprvé všimla, že Vaše dítě vykazuje známky Aspergerova syndromu?

„Už od začátku jsem zaznamenala, že je v jeho vývoji něco zvláštního. Například se strašně upnul na jednu hračku, kterou má doted'. V prvním roce mi pak přišlo zvláštní, jakým způsobem reaguje na určité situace. Takže už tak nějak v té době jsem tušila, že je v něčem jiný.“

3. Jaké známky typické pro Aspergerův syndrom Vaše dítě vykazovalo?

„Upnul se na svého plyšového medvěda, kterého má dodnes. Taky měl občas záseky a na určité situace reagoval nepřiměřeně. Později také hodně lpěl na pravidlech. Například když někdo hodil papír na zem, a ne do koše, tak začal na dotyčného rvát, že na něho zavolá policii, protože tohle se nedělá. Pravidla a zásady jsou pro něho důležité a dodržuje je. Hodně se také upnul na počítač, na kterém vydržel být i několik hodin. To vlastně přetrvalo až dodnes.“

4. Má určité rituály, které dodržuje každý den?

„Já jsem v dodržování nějakých každodenních rituálů, nebo co se tohohle týče celkem nedůsledná. Takže žádné rituály nedodržujeme. Myslím si, že on to ani nepotřebuje. Ale jako každé jiné dítě každé ráno vstane, vyčistí si zuby, nasnídá se, obleče se a jde do školy. Když přijde ze školy, tak jde občas vyvenčit psa. Spíš si jde ale okamžitě sednout k počítači, protože to ho nejvíce baví a zajímá. Když nastane změna, o které neví, tak mi okamžitě volá. Jinak opravdu každodenní rituály nedodržujeme.“

5. V kolika letech byl Vašemu dítěti diagnostikován Aspergerův syndrom?

„Nejprve jsem se obrátila na dětského pediatra, který mým obavám nedal příliš velkou váhu. Tak jsem se rozhodla, že si sama vyhledám informace a najdu si kontakt na někoho, kdo by mi mohl poradit. Což mě přivedlo k paní doktorce, která pracuje v nemocnici v Motole. Bohužel jméno si již nepamatuji. Šli jsme tedy do poradny za paní doktorkou, která se synem strávila necelé dvě hodiny sama. Poté nám řekla, že se opravdu nejspíš jedná o poruchu autistického spektra. To bylo zhruba kolem tří let. Poté nás paní doktorka odkázala na APLU, která nám později stanovila diagnózu. Tedy, že se jedná o Aspergerův syndrom. Do té doby ale nikdo nechtěl u mého syna s přesností nic určovat.“

6. Jakou základní školu navštěvuje?

„Navštěvuje základní školu kousek od domova. Kam jezdí sám vlakem. My ho doprovodíme na vlakové nádraží, kde nasedne na vlak. Nemůže se ztratit, protože tam, kam jede, jsou jen dvě nástupiště. Opravdu s jistotou víme, že s tím nemá problémy.“

7. Vyskytují se u dítěte v rámci výuky jisté potíže?

„Momentálně ke konci školního roku začal nosit ze školy od paní učitelky poznámky za špatné chování. Přitom nechápu, jak může nosit poznámky, když nikdy neměl problémy nebo nebyl konfliktní. Občas tedy nastaly konflikty mezi ním a jiným dítětem, ale to bylo z důvodu určitého nepochopení. Nebylo to ovšem tak časté jako nyní na základní škole. Navíc má k dispozici asistenta pedagoga, který by měl na něho dohlížet. S paní učitelkou ale moc nevycházíme. Když jsem se o tom s paní učitelkou bavila, tak jsem zjistila, že ona vlastně neví, kdo daný konflikt vyvolal. Zda můj syn, nebo druhé dítě. Tím jsem tedy také zjistila, že můj syn je bez dozoru a sám. Přitom by měl být s paní asistentkou, která je mu přidělena. Paní učitelka mi ale neustále tvrdí, že paní asistentka je její, a ne mého syna. Řešila jsem s ní tento problém neustále, a dokonce i s panem ředitelem školy. Dospělo to ovšem k tomu, že asistentka je asistentem pedagoga, a ne osobním asistentem. Přesto je ale paní asistentka na základě diagnózy přidělena mému synovi. Měla by mu tedy být primárně k dispozici. V tomhle mám tedy se školou neustálé neshody. Já sice chápu, že se paní asistentka bude věnovat i jiným dětem a pomáhat jim. Ve třídě, kam syn chodí, jsou sice děti, které mají problémy, ale nemají žádnou stanovenou diagnózu ani nedochází k žádnému psychiatrovi nebo k jinému doktorovi. Ovšem tyto děti velmi často upoutávají pozornost paní asistentky. Syn se pak tedy dostává do situací, kdy je někde sám. Což pak občas vede k určitému incidentu, o kterém ale už nikdo neví, jak vznikl. Zda to vyvolal můj syn, nebo někdo jiný. Následně mi škola tak nějak mezi řádky naznačila, že by bylo lepší, kdyby nedocházel do školy každý den. Mně se to upřímně vůbec nelíbilo, ale usoudila jsem, že to možná bude pro syna i lepší. Začal totiž také ze školy chodit více unavený. Nyní tedy dochází do školy pouze v pondělí a v úterý. Zbytek dní je sám doma, kde naštěstí vydrží sám. Je celkem samostatný. Jakmile si sedne k počítači, vydrží u něho sedět opravdu celý den. Pokud by se něco dělo, ví, že mi má zavolat.“

8. Má Vaše dítě k dispozici asistenta pedagoga?

„Má asistenta pedagoga, který je mu k dispozici během výuky. Dříve i po dobu, kdy byl ve školní družině. Nyní ale jak chodí do školy pouze v pondělí a úterý, tak už školní družinu nenavštěvuje. Což mně osobně vadí, protože ztrácí sociální interakci s ostatními dětmi. Co se týká asistenta pedagoga, tak jsem chtěla, aby ostatní děti v jeho třídě věděly, že můj syn má k dispozici paní asistentku. Především z toho důvodu aby ostatní děti pochopily, proč občas reaguje trochu jinak, než by se mělo. Proto potřebuje mít u sebe někoho, kdo mu v takových situacích pomůže. Paní učitelce se to ale nelíbilo. Říkala mi, že by bylo lepší, kdyby se na to moc raději neupozorňovalo. S tím jsem ovšem nesouhlasila.“

9. V čem Vaše dítě potřebuje v rámci výuky na základní škole pomoci?

„Během výuky nepotřebuje pomoci. Spíše o přestávkách během volného času, kdy se tedy vyskytují určité incidenty mezi ním a ostatními dětmi. Myslím si, že ale za většinu konfliktů můj syn opravdu nemůže. Když mi syn řekne, že to neudělal, věřím mu, protože vím, že nelže. On lhát neumí. On má obtíže spíše rozeznat určité situace. Například když venku po něm nějaký kluk hodí list, tak on je schopný vzít první věc, která mu přijde pod ruku, například kamen a hodit ho po něm. Pro něho je list to samé, co kamen. On nerozezná důsledek toho, co udělal kluk a co udělal on.“

1. Jakým způsobem tráví svůj volný čas Vaše dítě?

„Přijde ze školy, občas vyvenčí psa, pak se převleče, vyndá svačinu ze školy a okamžitě sedne k počítači. Internet a počítač je střed jeho zájmu. Co ho ale také baví, tak jsou hrady a zámky, vědecké a technické věci. Občas se také zajímá o vesmír a matematiku. Matematika ho ve škole opravdu hodně zajímá. Převážně ale svůj volný čas tráví na počítači.“

2. Navštěvuje Vaše dítě volnočasová zařízení?

„Chodil do školní družiny. Momentálně ale nikam nedochází. Bude ovšem nastupovat ke skautům. Náš syn je opravdu čestný a to samé očekává od ostatních. Což se zatím úplně nedaří. Ve škole jsou děti, které lžou, aby nedostaly poznámky, což jeho opravdu rozčiluje. Je schopný se kvůli tomu rozčítit a začít rvát a brečet. Myslím si, že ve skautu, kde jsou děti vedený k čestnosti a k pomoci, tak by se tam synovi mohlo líbit. Alespoň to chceme vyzkoušet. Mohla by to být ta správná cesta k tomu, že si tam najde kamarády, kteří pochopí, že občas reaguje jinak než ostatní.“

3. Vyskytují se v rámci volnočasových aktivit Vašeho dítěte problémy, které souvisejí s Aspergerovým syndromem?

„Tím, jak lpí na určitých pravidlech, tak se občas kvůli tomu dostane do konfliktu s ostatními dětmi. Momentálně ale tedy žádné volnočasové zařízení nenavštěvuje. Takže spíše jak chodil do školní družiny, tak tam se to hodně projevovalo. Nebo zkrátka to, co je jeho, je jeho, a nechápe to, proč by si někdo jiný měl půjčovat jeho věci. Když už se tedy naskytne nějaký konflikt, tak se domnívám, že je to převážně způsobeno tím.“

4. Jak se podle Vás sociálně začleňuje?

„Tak on se chce kamarádit a chce mít kamarády. Pokaždé když si našel kamarádku, tak se mu odstěhovala někam daleko. Takže v tomhle má docela smůlu. Syn touží po takovém tom přátelství, které vám zůstane na celý život. Protože mu hodně o přátelství čteme, tak si myslím, že i z toho důvodu by chtěl mít jednoho kamaráda, kterého bude mít napořád. Kromě tedy kamarádek, které měl, má ale stále obtíže zapojit se do kolektivu. Tím, jak je můj syn čestný a lpí na určitých pravidlech, tak se často dostává do konfliktů s ostatními dětmi. Nebo například ve škole paní učitelka řekla, že se o přestávce nebude běhat, tak on začal o přestávce zapisovat jména dětí, které běhaly. Následně to říkal paní učitelce. Už mu ale nedochází to, že tímhle způsobem zrovna kamarády nezíská.“

- 5. Tráví svůj volný čas raději se svými vrstevníky, nebo v blízkosti dospělých?**
„Raději s mladšími dětmi. Když k nám přijede na návštěvu kamarádka s dětmi kolem dvou let, tak si s nimi neskutečně rozumí. Všechno jim vysvětluje a ukazuje. Co se týče mladších dětí, raději si hraje s holčičkami. Jsou přeci jen klidnější a hodnější.“
- 6. Má určité zájmy, o které se zajímá i ve svém volném čase?**
„Ano primárně se zajímá o počítač a internet. U počítače dokáže opravdu vydržet celý den. Nic jiného ho tolik ani nezajímá. Jakmile sedí u počítače nebo má v ruce tablet, tak je spokojený. Především nevymýšlí žádné hlouposti. Samozřejmě ale ví, na co se na internetu smí dívat, a na co nikoliv. Pro mě je tahle jeho záliba i určitou úlevou. Protože když sedí u počítače, vím, že nemá problém s tím vydržet doma sám. Samozřejmě si ale uvědomuji, že celodenní sezení u počítače není také zcela správné. Takže se ho občas snažím od toho odehnat. Jde si tedy třeba stavět z lega. Což už ho ale tolik nebaví jako počítač. Potom jeho další zálibou je jeho plyšový medvídek, kterého má už od malička. Je na něho neskutečně vázaný. Jednou jsme ho bohužel ztratili. Okamžitě bylo zle. Naštěstí jsme pak sehnali stejného plyšového medvídku. Rovnou jsme tedy koupili raději dva. V devíti letech je schopný jít koupit svému plyšovému medvídkovi domeček a nábytek. Proto je možná i dobře, že nemá žádné kamarády, které by si vedl domů. Protože jakmile by zjistili, že má tento zájem, asi by je to hned odradilo. Nevím.“
- 7. Vyskytuje se u Vašeho dítěte činnost, kterou nemá rád?**
„Sportovní aktivity. Nemá je rád. Ani je sám nevyhledává. On je takový, že když spadne z kola a odře si koleno, tak už dál nechce na kole jezdit. On si řekne, že jednou jsem z kola spadl a odřel se, tak to mi stačí, dál už na tom jezdit nechci.“
- 8. Pokud ano, jak ho motivujete k tomu, aby danou činnost vykonával?**
„Já ho motivuji tím, že mu řeknu něco za něco. Takže tím, že když udělá tuhle činnost, může jít na počítač.“

9. Jak využíváte volný čas se svým dítětem?

„Jezdíme za rodinou do Brna nebo na výlety. Nebo společně s mým kamarádem, který je pro mého syna spíše strejdou, jezdíme na výlety. Můj kamarád si našeho syna natolik oblíbil, že si ho dokonce bere i na prázdniny. Jezdí s ním i na dovolenou. Třeba čtrnáct dní v kuse jsou spolu schopný být. Protože pro mého syna dokáže vymyslet takový program, který syna natolik baví, že je opravdu šťastný.“

10. Využíváte služeb, které nabízí APLA Jižní Čechy?

„Ano, od té doby, co nás paní doktorka odkázala na APLU, tak do APLY docházíme. Ale ne nějak často. Různé kolektivní aktivity, které APLA pořádá třeba právě jen pro děti s Aspergerovým syndromem, aby se naučili navazovat vzájemnou interakci, nám ale nevyhovují. Myslím si, že se děti při daných aktivitách spíše navzájem brzdí, než aby se dále rozvíjely. Nepřijde mi to tedy nijak přínosné. APLA nám ale pomohla například s asistentkou pedagoga. Myslím, že jednou za půl roku se paní doktorka z APLY jezdí podívat na našeho syna do školy. APLA nám tedy skrz školu pomáhá, ale jinak další služby, které nabízí, nevyužíváme.“

Rozhovor č. 3

1. Kolik let je Vašemu dítěti?

„Je mu 11,5 let.“

2. Kdy jste si poprvé všimla, že Vaše dítě vykazuje známky Aspergerova syndromu?

„Před prvním rokem jsem v jeho vývoji zaznamenala určité zvláštnosti. Po prvním roce ještě nechodil tak, jak by měl. Postupně se u něho začalo objevovat ubližování vůči sobě. Když se mu něco nelíbilo, začal se rukama mlátit do hlavy. Také to, že sice uměl mluvit, ale občas se v jeho mluvě objevovaly určité zvláštní výrazy, kterým jsem tedy někdy opravdu nerozuměla. Nevěděla jsem, co po mně chce, co tím myslí. Nyní už se tohle v jeho řeči neobjevuje. Nyní opravdu málokdy použije výraz pro určitou věc, který neznám, nebo nevím, co tím myslí. Měl také problémy s jídlem. To, co se mu nelíbilo, odmítal sníst. Například

hrachovou kaši nejlí kvůli její barvě a celkově, že se mu nelíbí, jak vypadá. Měl období, kdy opravdu nechtěl nic jíst. Jedl pouze bramborový knedlík s rybími prsty a tatarskou. Dnes už s tím problémy nemá. Co se ale u něho vyskytuje již od malička a přetrvává doteď, je přecitlivělost na hlasité zvuky.“

3. Jaké známky typické pro Aspergerův syndrom Vaše dítě vykazovalo?

„Tak měl svou vlastní mluvu nebo výrazy pro určité věci, kterým jsem nerozuměla. Také se tedy pokaždé upnul k nějaké činnosti nebo tématu, o kterém pak musel vědět všechno.“

4. Má určité rituály, které dodržuje každý den?

„Určité každodenní rituály nemá, ale má rád spíš takovou tu svoji vlastní pohodu. Kdybych mu například řekla, že za 20 minut odjíždíme pryč, tak začne kňourat a říkat, že nikam nechce. V tomhle ohledu je tedy lepší, když ho na danou situaci připravím aspoň den dopředu a napíšu mu to do kalendáře, aby to viděl. Jinak ale žádné rituály každodenní nedodržujeme ani žádné nemá.“

5. V kolika letech byl Vašemu dítěti diagnostikován Aspergerův syndrom?

„Nejprve jsem se obrátila na praktického lékaře, který mě následně odkázal dál. Poté zhruba v pěti letech nám byl diagnostikován Aspergerův syndrom.“

6. Jakou základní školu navštěvuje?

„Navštěvoval běžnou základní školu, do které ovšem nastoupil až v sedmi letech. Po pár měsících jsme se rozhodli, že by bylo lepší, aby ze školy odešel. Nejen z toho důvodu, že se ve škole necítil příjemně a nevyhovovalo mu to, ale také kvůli přístupu ze strany školy a paní učitelky. Celkově se mi nelíbil jejich přístup. Nyní pondělí, středa a pátek dochází do centra, které je nestátní neziskovou organizací a kde mu je poskytnuta kvalitní péče a individuální přístup. V daném prostředí se nyní cítí mnohem lépe, je zde velmi spokojený. Je to znát i na jeho chování. Nyní je klidnější a dle mě i šťastnější. Žádnou jinou základní školu zatím nemám v plánu zkoušet. Jsem ráda, že je teď spokojený. Bojím se, co by mohlo nastat, kdyby šel zpět na základní školu.“

7. Vyskytují se u dítěte v rámci výuky jisté potíže?

„Když navštěvoval základní školu, tak během výuky měl problém udržet pozornost. Jinak ale žádné velké obtíže neměl. V prostředí školy se celkově necítil příjemně. Hlavně tedy během přestávek. O přestávkách nevěděl, co má dělat. Také si neměl s kým povídat, protože nevěděl, jak má navázat s ostatními kontakty. To v něm vyvolávalo nežádoucí chování. Pokaždé, když přišel domů, mi řekl, že mu tam vadí hluk. Takže velmi často si zakrýval uši. Občas také, když se cítil ohroženě nebo byl v určitém stresu, používal vulgární slova.“

8. Má Vaše dítě k dispozici asistenta pedagoga?

„V rámci výuky na základní škole měl k dispozici asistenta pedagoga. Nyní tam, kam dochází, jsou asistenti, sociální pracovníci, kteří mu pomáhají při různých činnostech a aktivitách. Od té doby, co nedochází na základní školu, se zlepšil v mnoha ohledech. Podle mě mu to prostředí a kolektiv, ve kterém je, opravdu prospívá. Už se u něho nevyskytuje ubližování vůči sobě nebo různé nežádoucí chování při různých stresových situacích.“

9. V čem Vaše dítě potřebuje v rámci výuky na základní škole pomoci?

„Během výuky potřeboval pomoci s pozorností, která mu dělala opravdu obtíže anebo s různými záchvatovými stavy, které vyvolaly určité stresové situace, na které reagoval nepřiměřenou reakcí. Nyní potřebuje pomoci s navazováním kontaktu s ostatními nebo s motorikou, která mu neustále dělá obtíže. Například psaní nebo kreslení. Jinak ale určité záchvaty jako mlácení se do hlavy se u něho již nevyskytují. Vadí mu, ale neustále hlasité zvuky. Na to je opravdu citlivý.“

1. Jakým způsobem tráví svůj volný čas Vaše dítě?

„Hodně se zajímá o vojáky a teď momentálně také o ptáky. To ho nyní hodně zajímá anebo rád staví z lega. Je schopný z lega postavit pistoli nebo různé stavby. Podle návodu je schopný sám všechno postavit. Nechce s tím ani pomoci. Chce si to postavit sám.“

2. Navštěvuje Vaše dítě volnočasová zařízení?

„Když docházel na základní školu, chodil také do školní družiny. Nyní tam již nechodí ani do žádného volnočasového zařízení. Dochází pouze do centra, kde mají různé aktivity a činnosti.“

3. Vyskytují se v rámci volnočasových aktivit Vašeho dítěte problémy, které souvisejí s Aspergerovým syndromem?

„V centru, kam nyní dochází, má obtíže s motorikou, převážně se psaním nebo s malováním. Co se tedy hodně projevovalo i na základní škole v rámci výuky byla neschopnost udržet pozornost. Opravdu jakmile se jedná o činnost, kterou nemá rád nebo ji nechce dělat, zkrátka si ji nevybral sám, nevydrží u toho déle jak deset minut. Vadí mu dělat především činnosti, do kterých je nucený nebo u kterých musí sedět u stolu. Pokud ho ale správně motivujeme, je schopný činnost vykonat. Má také neustále obtíže s navazováním vztahu s ostatními.“

4. Jak se podle Vás sociálně začleňuje?

„Má tedy problémy s navazováním kontaktu, ale spíše podle toho, s kým a v jaké situaci. Občas opravdu nemá problém s tím, že pokud vidí někoho prvně, se mu představit a komunikovat s ním. Jakmile ale k takové situaci dojde, kdy naváže kontakt s druhým, nezajímá se o toho druhého. Okamžitě začne mluvit o svých zájmech a o tom, co jeho zajímá.“

5. Tráví svůj volný čas raději se svými vrstevníky, nebo v blízkosti dospělých?

„Více se baví s dospělými anebo naopak s mnohem mladšími dětmi, než je on sám. Se svými vrstevníky se moc nebaví.“

6. Má určité zájmy, o které se zajímá i ve svém volném čase?

„Především se zajímá o všechno, co je spojeno s vojáky. To u něho přetrvává už nějakou dobu. Ale nyní se také zajímá o ptáky. Kde žijí, jak vypadají, proč tak vypadají, co jedí, kolik váží. Zkrátka potřebuje vědět všechno o každém ptákově. Nebo si tedy hodně staví z lega, které ho také baví, ale nijak hlouběji se o to nezajímá.“

7. Vyskytuje se u Vašeho dítěte činnost, kterou nemá rád?

„Nemá rád dlouhé procházky nebo jakékoliv sporty. Vyhýbá se tomu. Například, když chci, aby se mnou došel pěšky na nákup, což je zhruba dvacet minut pěšky, odmítá se mnou jít a raději zůstane doma. Nebo když docházel do školy, nerad dělal domácí úkoly. Opravdu nerad dělá činnosti, které ho nebaví. Především tedy u stolu a sám. Nevydrží u toho.“

8. Pokud ano, jak ho motivujete k tomu, aby danou činnost vykonával?

„Motivuji ho především odměnou. Řeknu mu, že pokud udělá danou činnost, dostane za odměnu vojenské odznaky. Poté mu nedělá problém činnost udělat, i když se mu do toho stále pořád moc nechce. Ale třeba čokoláda nebo jiné sladkosti na něho neplatí. Odměnou musí být to, co souvisí s jeho zájmem, tedy jako například vojenské odznaky.“

9. Jak využíváte volný čas se svým dítětem?

„Hrajeme s ním karty, například žolíky nebo prší, to hraje rád. Potom s ním stavíme lego, koukáme na vojáky, nebo teď momentálně posloucháme zvuky ptáků. Jezdíme vlakem na výlety například do ZOO nebo za kamarádkou do Českého Krumlova.“

10. Využíváte služeb, které nabízí APLA Jižní Čechy?

„Ano, tehdy když mi doktor naznačil, že by se mohlo jednat o poruchu autistického spektra, konkrétně tedy o Aspergerův syndrom, obrátila jsem se svými dotazy na APLU, která mi se vším pomohla. Poté jsme ale nadále služeb APLY nevyužily.“

Rozhovor č. 4

1. Kolik let je Vašemu dítěti?

„Je mu 11 let.“

2. Kdy jste si poprvé všimla, že Vaše dítě vykazuje známky Aspergerova syndromu?

„Zvláštností jsem si všimla asi kolem jednoho roku, dvou let.“

3. Jaké známky typické pro Aspergerův syndrom Vaše dítě vykazovalo?

„Tak tedy například kolem 1,5 roku, když jsem šla se synem do mateřského centra, tak se syn vůbec nechtěl zapojit mezi ostatní děti. Raději si hrál sám. Nedokázal se nejen zapojit mezi děti, ale také do společného programu. Jakmile se měl zapojit do společných aktivit, lehnul si a začal si cucat paleček. Nebyl absolutně schopný se zapojovat. Nebo když k nám přišla návštěva, bylo na něm viditelné, že je rozladěný. V různých stresových situacích začal štěkat jako pes nebo mečet jako koza. To, že v různých situacích, které mu nebyly příjemné, začal mečet jako koza, se následně zjistilo, že je důsledkem určitého traumatu z jednoho výletu, který se konal na farmě, kde byla vypreparovaná hlava kozla. To v něm zanechalo nepříjemný zážitek. Zjistili jsme to ale až po půl roce. Do té doby jsme nevěděli, proč mečí jako koza, neboť nám to sám neřekl. Ve dvou letech také odpovídal nadprůměrně, co se týče inteligenční stránky, mluvil v rozvinutých větách. Jeho řeč mi připadla dospěle. Ve čtyřech letech dokonce začal číst a poté v pěti letech byl schopný sám přečíst knihu. Zajímal se také úplně o všechno. Jakékoliv informace doslova hltal. Ve dvou letech uměl všechny barvičky, značky aut a všechno možné. Měl a stále i má problém pochopit vtip. Pokud někdo řekne nějaký vtip, tak si to přebere doslovně. Například když švagrová synovi řekla: „Já už tě zastřelím, jak mě zlobíš!“ Tak syn se v tu chvíli zastavil a řekl: „Teto, ty máš zbraň?“ Tak to vzal opravdu doslovně.“

4. Má určité rituály, které dodržuje každý den?

„Žádné konkrétní rituály nemá nebo jsem je alespoň nezaznamenala. Může to být ale také především tím, že již od malička se s ním snažím vést prožitkový deník a pozitivní zpětnou vazbu. Snažím se ho vést především k samostatnosti a k tomu, aby se nebál navazovat kontakt s ostatními. To spíše ale dříve, dnes už ani ne. Dříve jsem ho například vedla k tomu, aby si došel sám půjčit knihy do knihovny, která, než jsme se přestěhovali, byla hned vedle našeho baráku anebo vyhodit odpadky do popelnice apod. Nechtěl totiž nejen navazovat vtahy s ostatními, ale také nechtěl moc chodit ven nebo dělat samostatné činnosti. Když šel vyhodit odpadky, tak jsem ho z okna vyfotila a následně jsem danou fotografii dala do deníku, ke kterému jsme se poté společně vraceli. Diskutovali jsme společně o tom, co již zvládnul udělat. Nyní takové obtíže již nemá, takže už to s ním tolik nedělám.“

5. V kolika letech byl Vašemu dítěti diagnostikován Aspergerův syndrom?

„Samotná diagnóza přišla až v pěti letech, kdy jsme byli na týdenním pobytu v ozdravovně. Tam už bylo zřetelné, že má skutečně obtíže s navazováním sociálních vztahů a také se přizpůsobit prostředí, které nezná. V ozdravovně jsem se tedy s paní psychologkou domluvila, že toto opravdu není úplně standardní. Paní psychologka naznačila danou diagnózu tedy, že by se mohlo jednat o poruchu autistického spektra. Pak jsem si tedy začala vyhledávat informace. Následně jsem si našla neurologa. K neurologovi jsem šla už se sepsanými projevy, které se mi již ve vývoji zdály zvláštní. Neurolog na základě toho tedy řekl, že mu to opravdu směřuje k poruchám autistického spektra a že se pravděpodobně jedná o Aspergerův syndrom. Následně mi poradil, že bych si již měla najít cílenou pomoc. Našla jsem si tedy veškeré informace o samotné diagnóze a vyhledala jsem si pedopsychiatra, který nám následně určil diagnózu.“

6. Jakou základní školu navštěvuje?

„Chodí na základní školu v místě bydliště.“

7. Vyskytují se u dítěte v rámci výuky jisté potíže?

„V rámci výuky úplně ne, ale pokud má výtvarnou výchovu, má mnohem méně výrobků než ostatní děti. Nemá rád malování ani žádné sportovní aktivity. Takže tělocvik mu dělá také velké obtíže.“

8. Má Vaše dítě k dispozici asistenta pedagoga?

„Ano ve druhé třídě mu byl přidělen asistent pedagoga. Především z toho důvodu, že při nástupu do školy utíkal neustále jeden čas z výuky. Také z důvodu, že používal vulgární slova vůči paní učitelce nebo jiné asistence. Asistentka mu byla také k dispozici ve školní družině, kam dříve docházel.“

9. V čem Vaše dítě potřebuje v rámci výuky na základní škole pomoci?

„Tak on nepotřeboval úplně v rámci výuky pomoci, spíše mu byla asistentka pedagoga k dispozici z toho důvodu, že nechtěl být ve škole, a často utíkal. Bylo to především kvůli tomu, že my jsme se v tu dobu přestěhovali a vše tedy pro něho bylo nové. Byl opravdu vystresovaný, což bylo podle mě i důvodem jeho nežádoucího chování. První a druhá třída byla pro nás tedy opravdu kritická.“

1. Jakým způsobem tráví svůj volný čas Vaše dítě?

„Především hraje na kytaru anebo hraje hry na počítači. Chodí ve svém volném čase na soukromé lekce kytary a na kroužek angličtiny a informatiky.“

2. Navštěvuje Vaše dítě volnočasová zařízení?

„Ano, navštěvuje.“

3. Vyskytují se v rámci volnočasových aktivit Vašeho dítěte problémy, které souvisejí s Aspergerovým syndromem?

„Syn navštěvuje různé kroužky již od předškolního věku. Právě v té době mu dělalo opravdu velké obtíže začlenit se mezi ostatní. Takže jsme to řešili tak, že chodil na soukromé lekce angličtiny. Pak jsme zkoušeli hudební kroužek, neboť měl už od malička rád hudbu a o hudbu se zajímal, ale tehdy jsme pohořeli. Nechtěl na kroužek docházet. Také jsme vyzkoušeli šachy, ale také jsme neuspěli. Vadili mu ostatní lidé. Často dělal opravdu velké scény. Takže do první třídy kromě soukromých lekcí anglického jazyka jsme ho nemohli dostat na žádný jiný kroužek. Od druhé třídy se to ale postupně zlepšovalo, začal chodit na kroužek informatiky a angličtiny s ostatními dětmi a na hodinu hraní na kytaru, kterou má ale zatím stále soukromou.“

4. Jak se podle Vás sociálně začleňuje?

„Nyní s tím nemá příliš velké problémy, ale do druhé třídy nebyl opravdu schopný navázat kontakt s ostatními, vadili mu cizí lidé. Nyní už chodí i na kroužek, kde jsou i jiné děti, a má také své vlastní kamarády. Domnívám se ale, že pokud bych s ním nedělala prožitkový deník a nevedla ho terapeuticky, asi by s tím měl obtíže i nyní. Myslím si, že nám velmi pomohlo to, že se danou problematikou sama hodně zabývám.“

5. Tráví svůj volný čas raději se svými vrstevníky, nebo v blízkosti dospělých?

„Raději s dospělými, ale nyní i se svými kamarády.“

6. Má určité zájmy, o které se zajímá i ve svém volném čase?

„Především se zajímá o počítač, programování a hraní na kytaru. Na kytaru hraje dvě hodiny denně, což mně osobně nepřijde málo. Také tedy dochází na kroužek angličtiny a informatiky. Převážně se ale věnuje počítači. Už ve druhé třídě říkal, že se chce stát programátorem.“

7. Vyskytuje se u Vašeho dítěte činnost, kterou nemá rád?

„Především nemá rád uklízení nebo chození do školy. Chození do školy považuje za zbytečný promarněný čas. Raději by byl doma a věnoval se tomu, co jeho primárně zajímá, tedy počítač a kytara. Což samozřejmě nejde. Činnosti, které opravdu přímo a doslova nenávidí, je tělocvik nebo výtvarná výchova. To jsou pro něho ve škole opravdu přímo tragické předměty.“

8. Pokud, ano jak ho motivujete k tomu, aby danou činnost vykonával?

„Snažím se ho motivovat tím, že když udělá nějakou činnost, kterou nechce jít udělat nebo ji nemá rád, tak mu řeknu, že si za odměnu uděláme něco dobrého k jídlu nebo si dáme společně čaj a popovídáme si. To má totiž moc rád.“

9. Jak využíváte volný čas se svým dítětem?

„Jdeme se společně projít, sejdeme se s přáteli, jedeme k rodičům. V létě hodně grilujeme a jezdíme na různé výlety. Jdeme si třeba také zaplavat nebo občas jedeme přes víkend na wellness pobyty nebo do aquaparku. Snažíme se jeho volný čas nebo zkrátka ten náš společný naplňovat také jeho zájmy. Vymýšlet aktivity tím, co jeho baví. Takže například hraje s mým otcem na kytaru. Občas s ním syn hraje na jeho koncertech. Já sama se s ním snažím učit na hudební nástroj, kdy tedy spíše on učí mě. Teď jsem mu také koupila lístky na koncert, na který chce jet. Takže se snažíme ho ve volném čase podporovat v tom, co jeho baví.“

10. Využíváte služeb, které nabízí APLA Jižní Čechy?

„Do APLY jsem tenkrát volala kvůli vyšetření, protože mi tenkrát byly služby APLY doporučeny od paní doktorky. Jinak jsme pak ale nadále služeb APLY nevyužívali. Já sama jsem se začala hodně zajímat o autismus, a tak jsem se spíš sama snažila synovi pomoci.“

Rozhovor č. 5

1. Kolik let je Vašemu dítěti?

„8,5 let“

2. Kdy jste si poprvé všimla, že Vaše dítě vykazuje známky Aspergerova syndromu?

„Mně přišel tak nějak zvláštní už od začátku. Ono to tak nějak i vycítíte. Už od malička si nechtěl hrát s hračkami, s kterými si hrály ostatní děti. Jeho ty hračky vůbec nezajímaly. On si nechtěl sice hrát s hračkami, ale za to si strašně rád četl. Takový ty knížečky dětský například si otáčel. Po nás vždycky chtěl, abychom mu obrázky v knížce pojmenovávaly. Již od malička měl opožděnou motoriku. Z toho důvodu jsme také cvičili Vojtovu metodu. Hodně brzy začal mluvit. V jednom a půl roce již mluvil ve větách. Už v tom byl trošičku jiný. Také měl od malička strašně rád kytky. Domů jsme neustále chodili s tunou kytek. Všechny kytky uměl pojmenovat. Nebo při procházce vždycky ukazoval na balkon a chtěl po nás, abychom mu pojmenovaly jednotlivé kytky, které viděl. Potom vlastně ve čtyřech letech šel do mateřské školy, kde se poprvé setkal s kolektivem. Tam se začalo projevovat to, že se nedokáže zařadit do kolektivu. On se sice chtěl kamarádit, ale nevěděl, jak to má udělat. Většinou to dělal špatným způsobem. Například rozbouřoval dětem stavby z lega nebo pomaloval cizí obrázek. Jinak je opravdu hodný, ale jak se těm dětem chtěl přiblížit a nevěděl jak, tak to dělal tímto způsobem. Ve školce tedy tímto narušoval. Potom jsem se s paní učitelkou domluvila, že si ho budeme vyzvedávat v poledne. Co nám ale ve školce pomohlo, byla asistentka pedagoga. Ta sice nebyla k dispozici přímo našemu synovi, ale jinému chlapečkovi, který měl obtíže s motorikou a koordinací. Jakmile ale chlapečka zabavila a usadila, věnovala se našemu synovi, který občas ve školce právě narušoval nebo fňukal.“

3. Jaké známky typické pro Aspergerův syndrom Vaše dítě vykazovalo?

„Tak ty obtíže s motorikou, neschopnost začlenit se do kolektivu. Poté tedy již v roce a půl mluvil a uměl pojmenovat všechny kytky. Hrozně rád si četl, místo tedy aby si hrál s hračkami jako ostatní děti.“

4. Má určité rituály, které dodržuje každý den?

„Nijak zvlášť.“

5. V kolika letech byl Vašemu dítěti diagnostikován Aspergerův syndrom?

„Tak již ve čtyřech letech jsme se obrátili na psychologa, který nám naznačil, že by se mohlo jednat o Aspergerův syndrom. Potom jsme se přestěhovali a začal tedy chodit do mateřské školy. Následně jsme se obrátili na SPC, kde nám doporučili paní doktorku B., ke které syn dochází. Paní doktorka nám poskytla diagnostiku a doporučila nám asistenta pedagoga. Takže poté měl k dispozici asistentku pedagoga, kterou má dosud. Taková ta oficiální diagnóza Aspergerova syndromu byla ale až v těch pěti, šesti. Před nástupem na základní školu. Už tenkrát mě ale napadlo, že by to mohl být Aspergerův syndrom. Vlastně to tenkrát bylo první, co mě napadlo.“

6. Jakou základní školu navštěvuje?

„Ano základní školu N.“

7. Vyskytují se u dítěte v rámci výuky jisté potíže?

„On je takový, že když se mu nechce něco dělat, tak se zasekne a dělat to prostě nebude. Potom ale začne dělat blbosti. Mně bylo řečeno, že třeba začne po třídě běhat nebo si začne malovat. Žádný afekty ale nemá.“

8. Má Vaše dítě k dispozici asistenta pedagoga?

„Má k dispozici asistentku. Takhle, když nastoupil na základní školu, tak tam ta asistentka s ním ve třídě normálně seděla. Potom si sám řekl, že nechce, aby vedle něho už nadále seděla. Vzhledem k tomu, že ve třídě jsou ještě dva další chlapci, kteří by potřebovali asistentku. Tak jsem se s paní učitelkou domluvila, že si paní asistentka sedne dozadu do třídy, kde s ní budou sedět všichni tři. Tedy ty dva chlapci a můj syn a bude se mezi nimi střídat. Je sice přidělena jenom našemu synovi, ale vzhledem k tomu, že on nepotřebuje celodenní péči, tak pomáhá i ostatním, aby třída fungovala. Máme na synovu asistentku opravdu štěstí. Je s ním vlastně už od mateřské školy. Takže ji bere spíš jako tetu. Pomáhala mu při výuce například se zapisováním úkolů do notýsku, kam nám psala i vzkazy. Nyní jsme se ale domluvili, že by bylo lepší, kdyby si to začal psát sám. Aby byl více samostatný. Ona na něho tedy spíše dohlíží. Mě totiž občas přijde, že využívá toho, že ho má kdo omlouvat. Podle mě je to spíše jeho leností. Možná kdyby věděl, že ho nemá kdo neustále omlouvat, tak by se hodně problémů ani nevyskytlo. Nevím, třeba je to pouze můj osobní pocit.“

9. V čem Vaše dítě potřebuje v rámci výuky na základní škole pomoci?

„Žádné závažné obtíže nemá. Má nyní i dobré známky. Já mám opravdu pocit, že je to spíše tou jeho leností. Protože když mu doma třeba řeknu, teď si sedneme a tohle spočítáme, a pak až půjdeme ven, tak on je schopný dané příklady spočítat raz dva. To i mně to trvá dvakrát tak déle než mu to zkontroluji. Jindy je ale zase schopný udělat pět, šest chyb. Ovšem opravdu zbytečných. Jinak co mu ve škole dělá opravdu obtíže, je tělocvik. Sice jsme s ním cvičili Vojtovu metodu, která nám pomohla, ale přesto mu zůstala hypotonie. Ještě jak on je veliký, tak běhá opravdu legračně. Takže na tělocviku je opravdu nešikovný, nemotorný. Z toho důvodu ho děti kolikrát ani nevybírají do družstev.“

1. Jakým způsobem tráví svůj volný čas Vaše dítě?

„Hodně čte. Ze začátku četl jenom o kytičkách, pak o stromech a teď čte prostě úplně všechno. Má i encyklopedie a různé knihy. My jsme ale celkem rádi, protože poslouchat celý den jenom o kytičkách bylo pak už docela únavné. Jeho většinou něco zaujme a pak si o tom vyhledává a zjišťuje informace. Zjišťuje si to, ale jenom z knížek. Úplně odmítá tablet, počítač nebo mobil. Jenom knihy ho zajímají, moderní techniku on v podstatě odmítá. Mně osobně přijde, že princip mobilu pochopil až nyní. Vůbec se o to nezajímá. Například když mu volá babička tak to kolikrát zavěsí a nic neřekne. Jinak jeho zájmy se mu tak nějak mění, sice stále u něho přetrvává určitá ulpívavost. Ovšem už ne pouze na to jedno téma. Spíš svoje zájmy, okruhy témat rozšiřuje.“

2. Navštěvuje Vaše dítě volnočasová zařízení?

„Od září začal chodit na horolezeckou stěnu, protože nám to tenkrát doktorka na rehabilitacích doporučila. Pomáhá mu to s motorikou. Řekla bych, že mu to pomáhá ale i psychicky. Najednou umí něco, co všechny děti přeci jen neumí. Přijde mi tedy spokojenější. Dokonce si již méně na tělocvik stěžuje. Jinak žádné jiné sporty sám nevyhledává. Například fotbal a podobné sporty ho úplně odpuzují. V létě chodí na příměstské tábory. Na nich se mu opravdu líbí. Nebo v létě, když lesní školky pořádaly tábory, tak tam také chodil. Jednou jsme ho ale přihlásili na tábor, který byl zaměřený spíše na přírodu, a tam se mu tedy nelíbilo. Podle mě to bylo z toho důvodu, že tam byli spíše kluci, kteří byli hodně bojácní a soutěživí. Jemu je lépe spíše v kolektivu holčiček, které jsou přeci jen takové milejší a klidnější. Tím, jak tam byli i spíše kluci, kteří byli takový dravější, tak on se mezi nimi ani nedokázal prosadit. Třeba v loni byl od farnosti na letním týdenním táboře, kde také spal. Neměl s tím ovšem žádné problémy. V daném kolektivu dětí byl spokojený. Záleží tedy opravdu na kolektivu, ve kterém se nachází. Potom tedy také navštěvuje školní družinu, kde má k dispozici asistentku, ale jsme s ní domluvené, že pokud potřebuje odejít dřív, není to žádný problém. Občas ho také dáváme do ranní školní družiny, kde je sám bez asistentky. Spíše ale chodí do školní družiny odpoledne. Nyní i jak jsou ve školní družině nové a mladší děti, tak si s nimi rozumí. Opravdu ale nemá problém s tím být ve školní družině sám. On si tam tak nějak zaleze nebo si maluje.“

3. Vyskytují se v rámci volnočasových aktivit Vašeho dítěte problémy, které souvisejí s Aspergerovým syndromem?

„Nevím o tom. Myslím si, že když chodí na tu stěnu, která je spíše individuální, kde si leze sám za sebe, tak spíš ne. On je ale hodně velký introvert, takže si kolikrát nechává problémy pro sebe. Třeba jak chodil na ten tábor, tak celý týden nám nic neřekl, až poslední den z něho vypadlo, že je rád, že už to skončilo. Jinak on rád mluví a směje se. Když má ovšem nějaké obtíže, tak nic neřekne. Nechává si to pro sebe.“

4. Jak se podle Vás sociálně začleňuje?

„Záleží opravdu na kolektivu. Třeba minulé léto se mu na příměstském táboře opravdu líbilo. Ale potom, jak jsem říkala, že byl na táboře, kde byli spíše kluci, tak tam se mu absolutně nelíbilo. V hrách má také rád, když je vše podle něho. Například ve škole, kde se hodně dělají kooperační týmy, tak to vím, že měl při nich párkrát s ostatními dětmi neshody. Například chtěl, aby ostatní děti vymalovaly list fialovou barvičkou. Ostatní děti ale chtěly malovat list žlutou barvou. V ten moment vznikla hádka. Začal dokonce i rvát. Opravdu moc neumí pracovat v týmu. Neumí si uvědomit, že jsou tam i ostatní děti, které to chtějí třeba jinak než on. Chce zkrátka, aby vše bylo podle něho.“

5. Tráví svůj volný čas raději se svými vrstevníky, nebo v blízkosti dospělých?

„Převážně preferuje mladší děti a holčičky. Už od malička se raději kamarádí s holčičkami. Ve škole má také kamarádky. Jak už ale do školy dochází delší dobu, tak ty děti jako by přišly na to, že je trošku jiný. Myslím si tedy, že je asi dost spíš sám a osamělý. Nemá ani kamaráda, s kterým by se ve volném čase navštěvoval. Volný čas raději tráví s dospělými. S námi a s dospělými je zvyklý být. Už od malička ho třeba naši rodiče brali i na vícedenní výlety. On si s nimi může popovídat o čemkoliv. Je s nimi opravdu spokojený.“

6. Má určité zájmy, o které se zajímá i ve svém volném čase?

„Především čte knížky o všem, co ho zrovna zajímá. Chodí na horolezeckou stěnu, kde leze, a občas jde bruslit. Bruslit ale chodíme spíše společně. Potom také chodíme plavat, to mu ale zatím ještě moc nejde. Hodně se také po všem pídí. Což mu zůstalo už od malička.“

7. Vyskytuje se u Vašeho dítěte činnost, kterou nemá rád?

„Nebaví ho počítač a takovéhle věci. Potom nemá rád ve škole tělocvik a matematiku. Nevím ovšem, jestli jsem to do jisté míry nezavinila sama. Řekla jsem mu totiž jednou, že matematiku nemám ráda. Mně přijde, že od té doby se úplně zasekl, jako by vzal můj názor za svůj vlastní.“

8. Pokud ano, jak ho motivujete k tomu, aby danou činnost vykonával?

„Vysvětlujeme a domlouváme mu. On většinou ale všechno odsouhlasí.“

9. Jak využíváte volný čas se svým dítětem?

„Bud' jedeme někam na výlet, nebo si hodně povídáme o knížce, kterou přinese. Snažím se ho hodně podporovat v jeho zájmech. On má například hodně dobrou sluchovou paměť. Takže se mu snažím pouštět videa o tom, co ho zajímá nebo zvuky. Zkrátka to, co slyší, je schopný si zapamatovat. Snažíme se ho v tomhle směru hodně rozvíjet. Má aspoň hodně široké znalosti.“

10. Využíváte služeb, které nabízí APLA Jižní Čechy?

„Na APLU jsem se nikdy neobrátila. On je v podstatě bez problémů. Dá se s ním vyjít.“

Rozhovor č. 6

1. Kolik let je Vašemu dítěti?

„10,5“ let.

2. Kdy jste si poprvé všimla, že Vaše dítě vykazuje známky Aspergerova syndromu?

„Když se tak zamýšlím, již v prvním roce byly zřejmé první náznaky. Hláskoval slova, aniž by kloudně mluvil. Což je logické, ale pokud hláskuji, obvykle mluvím. Dále již ve třech letech četl a od čtyř let počítal. Také se příliš nezajímal o hračky. Raději ho bavil vesmír a draci. To mu zůstalo až do teď.“

3. Jaké známky typické pro Aspergerův syndrom Vaše dítě vykazovalo?

„Při kárání se smál. Neustále opakoval zakázané činnosti. Od čtyř let postupné ignorování autority. Kolem šestého až sedmého roku se přidávaly afekty řevu, mlácení věcmi o zem a dokonce i sebou. Dále se u něho začala objevovat dezorientace v cizím prostředí, změny nálad (neklid, nervozita), postupně se u něho také začala projevovat úzkost a vztek.“

4. Má určité rituály, které dodržuje každý den?

„Ne, žádné rituály nemá. Žádné nepotřebuje dodržovat. Nedělají mu obtíže určité změny.“

5. V kolika letech byl Vašemu dítěti diagnostikován Aspergerův syndrom?

„Bohužel až teprve v devíti letech.“

6. Jakou základní školu navštěvuje?

„Běžnou ZŠ.“

7. Vyskytují se u dítěte v rámci výuky jisté potíže?

„Během výuky se nevyskytují žádné problémy.“

8. Má Vaše dítě k dispozici asistenta pedagoga?

„Ano, má k dispozici asistenta pedagoga. Sdílí ho ale ještě s dalším dítětem se SVP.“

9. V čem Vaše dítě potřebuje v rámci výuky na základní škole pomoci?

„Především v průběhu přestávek. Během nich nastávají konflikty mezi ním a ostatními spolužáky. Především z důvodu určitého nepochopení. Asistent pedagoga dohlíží na to, zda to není vyvoláno synovým problémovým chápáním nebo doslovným pochopením žertů apod. Pomáhá mu především s komunikací s ostatními. S navazováním vztahů s jeho spolužáky. Jsem ovšem s asistentkou pedagoga domluvená, že pokud dojde ke klasickému dětskému vyřizování a ne k hádce, chci, aby pouze na ně dohlížela. Protože chci, aby se syn sám naučil vyřešit si daný problém.“

1. Jakým způsobem tráví svůj volný čas Vaše dítě?

„Především tím, že se stará o své morče (krmí ho, čistí mu klec) nebo o kočku. Neustále si čte různé věci o vesmíru anebo o dracích. Dle zásluh a domluvy má dovoleno jít ven. Ovšem jen když si to zaslouží. Může to znít drasticky, ale dokud jsme mu vše povolovali, bylo hrozně zle. Syn musí být více v „řetězech“, aby si uvědomoval hranice a více si vážil volnosti. Milé a příjemné nám to není, bohužel nedá se nic dělat. Hrozil mu dokonce už i pobyt v ústavu na dva měsíce.“

2. Navštěvuje Vaše dítě volnočasová zařízení?

„Dříve chodil do školní družiny, ale protože mu je nyní přes deset let, chodí do školního klubu, kde velmi často hraje hry na PlayStationu. Také navštěvuje kroužek keramiky. Prostřednictvím kroužku se u něho snažíme cvičit motoriku, s kterou má menší problémy. Každé úterý také navštěvuje po vyučování matematický kroužek.“

3. Vyskytují se v rámci volnočasových aktivit Vašeho dítěte problémy, které souvisejí s Aspergerovým syndromem?

„Nebylo mi nic sděleno, takže předpokládám, že je vše v pořádku.“

4. Jak se podle Vás sociálně začleňuje?

„Záleží na kolektivu. Je mnohdy panovačný a nadřazuje se, což ne každý snese. Kvůli tomu občas vznikají i nepatrné konflikty“

5. Tráví svůj volný čas raději se svými vrstevníky, nebo v blízkosti dospělých?

„Dává raději přednost dospělým, ale vzhledem k tomu, že má Aspergerův syndrom, tráví svůj volný čas kupodivu i se svými vrstevníky. Je to zvláštní, ale je to tak.“

6. Má určité zájmy, o které se zajímá i ve svém volném čase?

„Ve svém volném čase kromě toho, že tedy chodí do školního klubu nebo na matematický kroužek, se zajímá především o vesmír a draky. Co mezi jeho zájmy ale rozhodně nepatří, jsou jakékoliv pohybové hry nebo sporty.“

7. Vyskytuje se u Vašeho dítěte činnost, kterou nemá rád?

„Nejvíce přípravu do školy a sportovní hry. Jinak asi nic jiného.“

8. Pokud ano, jak ho motivujete k tomu, aby danou činnost vykonával?

„Popravdě nijak.“

9. Jak využíváte volný čas se svým dítětem?

„Vzhledem k tomu, že máme další dvě děti, málokdy je čas se věnovat všem. Mnohdy já sama potřebuji více klidu, tak ani o společné hraní nemám upřímně moc zájem. Přesto se snažím syna podporovat v jeho zálibách a prostřednictvím kroužků, které navštěvuje, se ho snažím začleňovat mezi ostatní děti.“

10. Využíváte služeb, které nabízí APLA Jižní Čechy?

„Služeb APLY jsme nikdy nevyužili. Využívali jsme, ale PasPoint Brno. Bohužel nám to nic nedalo.“

ABSTRAKT

MAREŠOVÁ, K. *Specifika trávení volného času u dětí s Aspergerovým syndromem*. České Budějovice 2020. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce P. Samcová.

Klíčová slova: Aspergerův syndrom, autismus, poruchy autistického spektra, volný čas, hra, specifika trávení volného času, zájmy, školní družina, inkluzivní vzdělávání, asistent pedagoga

Práce se zabývá specifickými trávení volného času dětí s Aspergerovým syndromem. Teoretická část charakterizuje autismus, triádu problémových oblastí a poruchy autistického spektra, mezi které se na základě symptomů řadí také Aspergerův syndrom. Dále je popsán samotný Aspergerův syndrom, diagnostika, která je pro stanovení této diagnózy důležitá, a určité obtíže typické pro Aspergerův syndrom. V teoretické části je také vymezen pojem volný čas, hra, školní družina, inkluzivní vzdělávání a asistent pedagoga.

Praktická část obsahuje zjištění z jednotlivých rozhovorů s respondenty, kteří mají dítě s Aspergerovým syndromem v mladším školním věku, identifikované skupiny a následné shrnutí celého výzkumu.

ABSTRACT

Marešová K. *Leisure time specifics of children with Asperger syndrome*. České Budějovice 2020. Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Theological faculty. Department of Education. Thesis supervisor P. Samcová.

Keywords: Asperger syndrome, autism, autism spectrum disorders, leisure time, game, specifics of leisure time, interests, after-school club, inclusive education, teacher assistant

This work deals with the specifics of leisure time of children with Asperger syndrome. The theoretical part describes autism, the triad of problem areas and autism spectrum disorders, which include Asperger syndrome based on symptoms. Asperger syndrome itself is described, a diagnosis that is important for determining this diagnosis and certain problems that are typical of Asperger syndrome. The theoretical part also defines the concept of leisure time, play, school club, inclusive education and assistant teacher.

The practical part contains findings from individual interviews with respondents who have a child with Asperger syndrome in younger school age, identified groups and subsequent summary of the whole research.